

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

AUGUSTINIÁNSKÝ KLÁŠTER SVATÁ DOBROTIVÁ V ZAJEČOVĚ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANETA ŠUTTOVÁ

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 30.dubna 2022

vlastnoruční podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. PhDr. Petrovi Hlaváčkovi, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce a cenné rady, které mi poskytl. Dále bych ráda poděkovala Státnímu okresnímu archivu v Berouně a správci kláštera Václavovi Koláčkovi.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje augustiniánskému klášteru Svatá Dobrotivá v Zaječově. Představuje čtenářům jeho chronologicky zpracované dějiny a zaměřuje se na významné události v jeho historii. Pro shrnutí všech souvislostí je v práci obsažena i stručná historie augustiniánského řádu v Čechách a životopis svatého Augustina, jenž je patronem zmiňovaného řádu. Dále se bakalářská práce věnuje obci Zaječovu a šlechtickému rodu Zajíců z Valdeka, ze kterého pocházel zakladatel kláštera Oldřich Zajíc z Valdeka. Práce je podložena archivními prameny, odbornou literaturou a ostatními dostupnými informacemi.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the Augustinian monastery of St. Dobrotivá in Zaječov. It introduces readers to its chronologically composed history and focuses on important events in its history. To summarize all the context, the work also contains a brief history of the Augustinian Order in Bohemia and the biography of St. Augustine, who is the patron saint of the said order. Furthermore, the bachelor's thesis deals with the village of Zaječov and the aristocratic Zajíc family from Valdek, from which the founder of the monastery, Oldřich Zajíc from Valdek, came. The work is based on archival sources, professional literature and other available information.

KLÍČOVÁ SLOVA

Svatá Dobrotivá, Zaječov, augustiniánský řád, svatý Augustin, Zajícové z Valdeka, Oldřich Zajíc, hrad Valdek, klášter, kostel

KEY WORDS

St. Dobrotivá, Zaječov, Augustinian order, St. Augustine, Zajíc family from Valdek, Oldřich Zajíc, Valdek castle, monaster, church

Obsah:

Úvod	7
1 Svatý Augustin a historie augustiniánského řádu v Čechách	9
1.1 Život a dílo svatého Augustina.....	9
1.2 Počátky augustiniánského mnišství.....	11
1.3 Historie augustiniánského řádu v Čechách a na Moravě	11
1.3.1 Augustiniáni kanovníci	11
1.3.2 Augustiniáni eremité.....	12
2 Historie obce Zaječov	14
3 Zajícové z Valdeka	19
3.1 Historie rodu Zajíců	19
3.2 Oldřich Zajíc z Valdeka – zakladatel kláštera Svatá Dobrotivá.....	21
3.3 Rodové sídlo hrad Valdek	21
3.3.1 Popis a stavební vývoj hradu Valdek.....	22
4 Mučednice svatá Dobrotivá	24
5 Založení kláštera a jeho nejstarší dějiny	26
5.1 Pověsti o založení kláštera	26
5.2 Vilemitský původ Svaté Dobrotivé	28
5.3 Dějiny kláštera do roku 1420	29
6 Dějiny kláštera do konce 15. století	33
6.1 Husitské války	33
6.2 Obnova kláštera.....	34
7 Dějiny kláštera v 16. století	36
7.1 Klášter po odchodu augustiniánů v roce 1552	36
8 Dějiny kláštera v 17. století	38
8.1 Rekonstrukce	38
8.2 Návrat řeholníků.....	40
9 Dějiny kláštera v 18. století	43
9.1 Vláda císaře Josefa II.	44

10	Dějiny kláštera v 19. století.....	48
10.1	Historie kláštera v první polovině 19. století	48
10.2	Historie kláštera ve druhé polovině 19. století.....	49
11	Dějiny kláštera ve 20. století	56
11.1.	Dějiny kláštera do roku 1910.....	56
11.2.	Dějiny kláštera do roku 1920	61
11.3.	Dějiny kláštera do roku 1930	62
11.4.	Dějiny kláštera do roku 1940	65
11.5.	Dějiny kláštera do roku 1950	66
11.6.	Existence 52. pomocného technického praporu ve Svaté Dobrotivé.....	67
11.7.	Dějiny kláštera do sametové revoluce.....	68
11.8.	Dějiny kláštera po sametové revoluci	68
11.8.1.	Depositář muzea tělesné výchovy a sportu.....	69
12.	Svatá Dobrotivá a její současnost	70
12.2.	Využití Svaté Dobrotivé augustiniánským řádem.....	70
12.3.	Využití Svaté Dobrotivé obcí Zaječov a místní školou	70
	Závěr	72
	Summary	74
	Seznam pramenů a literatury	75
	Seznam příloh	80

Úvod

Klášter Svatá Dobrotivá je krásným místem ve středu středočeské obce Zaječov a patří k významným kulturním dominantám Podbrdská. I přesto, že se jedná o jeden z nejstarších augustiniánských klášterů v Čechách, není jeho historie široké veřejnosti příliš známa. Klášter Svatá Dobrotivá nezaujme pouze zajímavou a místy tragickou historií, ale i architektonickou stránkou. Jedná se o místo, kde návštěvník má možnost vnímat historii z každého místa. O vývoji kláštera se dovídáme z historických pramenů, knih, sborníků, odborných článků a studií. Monograficky dějiny kláštera doposud zpracovány nebyly. Tento fakt byl hlavním důvodem pro výběr tématu mé bakalářské práce. O historii kláštera jsem se zajímala již v dětství, kdy mi o něm často vyprávěla moje prababička. Základní školu jsem navštěvovala v Zaječově a klášter byl častým tématem v hodinách vlastivědy a dějepisu.

Za hlavní cíl své bakalářské práce si stanovuji čtenářům představit historii Svaté Dobrotivé od založení až do dnešních dnů. Za dílčí cíl si kladu seznámit čtenáře s augustiniánským řádem a stručně popsat jeho historii v Čechách a na Moravě. Za další dílčí cíl si stanovuji čtenářům stručně představit historii obce Zaječov a šlechtického rodu Zajíců z Valdeka, ze kterého pocházel zakladatel kláštera.

V průběhu psaní mé bakalářské práce byl mým hlavním problémem fakt, že dějiny Svaté Dobrotivé nebyly doposud monograficky zpracovány a není k dispozici žádná odborná literatura, která by podávala ucelený přehled dějin. Využila jsem alespoň hrstku odborné literatury, která o Svaté Dobrotivé pojednává. Další informace jsem čerpala z několika sborníků a odborných časopisů. V rámci mého odborného bádání jsem několikrát navštívila Státní okresní archiv v Berouně a Národní archiv v Praze. Z archivních pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Berouně jsem nejvíce využila kroniku z let 1835–1910.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházela z archivních pramenů, odborné či vlastivědné literatury a rovněž z vlastní znalosti někdejšího klášterního areálu. Z použité literatury bych ráda upozornila na publikaci „*Klášter Svato-Dobrotivský*“ z roku 1907 od Bernarda Branda, který byl dlouholetým převorem ve Svaté Dobrotivé. Druhou publikací, která nabízí alespoň částečný souhrn historie Svaté Dobrotivé je publikace „*Poutní místo Svatá Dobrotivá*“ z roku 1999, jejímž autorem je augustinián Dr. Stanislav William Faix. Informace jsem dále čerpala z několika sborníků, kdy mi nejvíce nápomocen byl sborník „*Minulostí Berounska*“. Velký význam pro mě měly rovněž pravidelné návštěvy ve Státním okresním archivu v Berouně, kde

mi bylo doporučeno periodikům „*Památky středních Čech*“. Pro tvorbu své bakalářské práce jsem využila i terénního výzkumu, kdy jsem sama navštěvovala kostel a klášter ve Svaté Dobrotivé. Díky ochotě Václava Koláčka, správce kláštera, jsem mohla v celém areálu trávit neomezené množství času. V neposlední řadě jsem využila též metody „*oral history*“ a zaznamenala jsem rozhovor s mojí babičkou Irenou Jíchovou, zaječovskou rodačkou, správcem kláštera panem Václavem Koláčkem a s Mgr. Pavlou Komínkovou.

Svoji bakalářskou práci jsem strukturovala do 12 kapitol, které jsou rozděleny na další podkapitoly. V první kapitole se věnuji historii augustiniánského řádu a životu svatého Augustina. Zde pro mě byly stěžejní publikace „*Svatý Augustin*“ od autora Milana Machovce a publikace „*Svatý Augustin*“, kterou napsal Henri Marrou. Druhou kapitolu jsem věnovala historii obce Zaječov. Při zpracovávání druhé kapitoly jsem využila publikaci „*První zaječovská ročenka: Z Historie našich obcí*“ od Josefa Švandrlíka a Václava Fryče a obecní kroniky. Třetí kapitola je věnována šlechtickému rodu Zajíců z Valdeka, jejich rodovému sídlu hradu Valdeku a zakladateli kláštera Oldřichovi Zajícovi. Čtvrtou kapitolu jsem věnovala kultu svaté Dobrotivé a snažila jsem se čtenářům přiblížit její osud. Pátá kapitola představuje nejstarší dějiny kláštera a pověst o jeho založení. V šesté kapitole čtenáře seznamuji se strastmi, kterým Svatá Dobrotivá čelila během husitských válek. Dějinám kláštera po odchodu augustiniánských řeholníků v 16. století se věnuje kapitola sedmá. Rozsáhlá rekonstrukce a návrat řeholníku do konventu jsou popsány v osmé kapitole, která se věnuje 17. století. Devátá kapitola pojednává o 18. století a o situaci kláštera během vlády císaře Josefa II, který chtěl klášter původně zrušit. Obsahem desáté kapitoly jsou dějiny kláštera v 19. století. Díky dochované kronice z této doby jsem mohla čtenáře seznámit s mnoha událostmi, které byly součástí běžných dnů místních řeholníků. Pro tvorbu jedenácté kapitoly zaměřené na novodobé dějiny konventu jsem opět využila dochované kroniky a Pamětní knihu konventu a fary ve Svaté Dobrotivé. Závěrečnou dvanáctou kapitolu jsem věnovala Svaté Dobrotivé a její současnosti.

1 Svatý Augustin a historie augustiniánského řádu v Čechách

1.1 Život a dílo svatého Augustina

Aurelius Augustin neboli svatý Augustin žil v letech 354–430 n. l.¹ Svatý Augustin se narodil 13. listopadu 354 během panování císaře Konstancia ve městě Thagastu v numidské provincii na severu Afriky. V rodném kraji prožil většinu svého života. Svatý Augustin pocházel z poměrně skromného sociálního prostředí.² Augustinova matka Monika byla zbožná a oddaná křesťanka.³ Z letmých vzpomínek Augustina v jeho díle *Vyznání* víme, že měl jednoho bratra a možná dvě sestry.⁴ Augustinův otec Patricius, který byl malý statkář a úředník římské správy, patřil ke třídě curiales provinční honoraci, která musela platit kolektivní daně a více chudla, než bohatla. I přesto se otec snažil zajistit pro svého syna velkorysou výchovu a kvalitní vzdělání, na které poskytoval veškeré své finanční výdělky. Jeho snažení je pochopitelné, protože velkorysá výchova byla v pozdním Římském impériu jednou z nejsnazších cest k úspěchu. Umožňovala se vydat na životní dráhu učitele nebo advokáta a přinášela i neomezenou šanci na kariéru v římské správě.⁵

Studium zahájil Augustin ve svém rodném městě a dále jeho studijní cesta vedla na školu v intelektuálně význačnější Madure. Tamtéž později zahájil i další studium. Ve svém studiu pokračoval v Kartágu, kde své studium úspěšně dovršil. Během svých studijních let Augustin čelil nejedné nepřízni osudu.⁶ I přes skutečnost, že jeho otec přinášel značné oběti a jeho veškeré finanční zisky putovaly na Augustinovo vzdělání, nebyly dostačující. V 16 letech byl Augustin donucen studium přerušit.⁷ Opět mohl začít studovat jen za pomoci finanční podpory jednoho z rodinných přátel.⁸ Během školních let Augustin opovrhoval náboženstvím, a zvláště pak křesťanstvím. V patnácti letech se dokonce odmítl zúčastnit přednášky o teologii. V této době společně se svými přáteli nacházel zálibu v různých výtržnostech. Musíme však podotknout, že Augustin byl všímavý žák a v učení vynikal i navzdory kázeňským prohřeškům.⁹ V závěru své

¹ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7, s. 9.

² MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 13–14.

³ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7, s. 44.

⁴ BROWN, Peter. *Augustin z Hipponu*. Praha: Argo, 2020. Ecce homo. ISBN 978-80-257-3318-9, s. 23.

⁵ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 14.

⁶ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 15.

⁷ BROWN, Peter. *Augustin z Hipponu*. Praha: Argo, 2020. Ecce homo. ISBN 978-80-257-3318-9, s. 25.

⁸ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 15.

⁹ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7, s. 44.

studijní cesty se v 18 letech stal otcem syna Adoleta, kterého počal s prostou dívkou neznámého původu a setrval s ní několik let v nelegalizovaném vztahu.¹⁰

V Augustinově necelých 20 letech zemřel jeho otec. Mladý Augustin se stal hlavou rodiny a začal si hledat zaměstnání. Jeho výtečný studijní prospěch ho přirozeně nasměroval k povolání učitele.¹¹ Roku 375 započal Augustin ve svém rodném městě vyučovat literaturu. V těchto časech vyznával Augustin manicheismus a šířil ho dál. Jeho matka byla zděšena a celá situace gradovala vyhoštěním Augustina z rodného domu.¹² V maloměstské Thagastě ve svém učitelském působení nesetrval příliš dlouho. Rozhodl se pro návrat do Kartága a stanul v čele místní katedry rétoriky.¹³ V roce 383 odešel Augustin společně se svojí rodinou do Říma, kde pokračoval v učitelské činnosti. Záhy Augustin získal post učitele rétoriky v Miláně a v roce 385 se stal oficiálním řečníkem. Zásadním zvratem v jeho profesním životě byla Augustinova konverse ke křesťanství. V jejím důsledku se vzdal své učitelské kariéry.¹⁴

Významnou osobností, která měla podstatný vliv na Augustinův život a jeho přijetí křesťanství, byl biskup Ambrož, se kterým se setkal v Miláně. Ambrož byl o 14 let starší a v době jejich setkání byl biskupem již 11 let. Z počátku se Augustin s Ambrožem setkával pouze v kostele během nedělních kázání, kterým pozorně naslouchal.¹⁵ Augustin byl nejprve ohromen skvostnými řečnickými dovednostmi, kterými Ambrož disponoval. Zatímco obsah kázání za důležitý nepovažoval. Až postupem času začal vnímat i obsahovou stránku kázání a začal se více zajímat o křesťanství. To vše vedlo k jeho obratu od manicheismu ke křesťanství a v roce 387 přijal křest.¹⁶

Rok po jeho křtu mu náhle zemřela matka. Po její smrti se vydává zpět do Afriky. Po návratu do rodného města prodal všechny otcovy statky a začal kolem sebe shromažďovat okruh svých nejbližších přátel. Tím došlo k vytvoření jakéhosi druhu mnišské komunity, v jejímž středu chtěl prožít zbytek svého života. Jeho přání se mu nevyplnilo. Po třech letech odchází do města Hipponu, kde se ve 36 letech stal knězem. Po smrti zdejšího biskupa Valeria převzal jeho funkci.¹⁷

¹⁰ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7, s. 45.

¹¹ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 19.

¹² BROWN, Peter. *Augustin z Hipponu*. Praha: Argo, 2020. Ecce homo. ISBN 978-80-257-3318-9, s. 41.

¹³ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 19.

¹⁴ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 20.

¹⁵ BROWN, Peter. *Augustin z Hipponu*. Praha: Argo, 2020. Ecce homo. ISBN 978-80-257-3318-9, s. 60.

¹⁶ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 26–27.

¹⁷ MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 28.

Druhá polovina jeho života splývá s jeho dílem. Za pomoci korespondence komunikoval s nejrůznějšími předními osobnostmi různých zemí, ale nevyhýbal se ani kontaktu s obyčejnými křesťany. Pravidelná korespondence s okolním světem byla pro Augustina důležitá. Jejím prostřednictvím reagoval na celokřesťanskou situaci a podněty z okolních i vzdálených krajů. Během jeho biskupské činnosti ho nejvíce zaměstnávala jeho obec v Hipponu, v níž měly silné zastoupení nižší sociální vrstvy.¹⁸ V Hipponu založil Augustin biskupskou katedrálu a jakýsi druh kláštera, který obýval společně s kněžími a kleriky. Obyvatelé kláštera byli vázání přísnými pravidly a řeholí, jejímž základem byl silný asketismus a chudoba. Své povolání biskupa vykonával Augustin poctivě a svědomitě až do svých 70 let, kdy se rozhodl rezignovat na část svých funkcí. Za svého nástupce určil kněze Heraklia. V závěru svého života se věnoval hlavně sepisování knih. Umírá 28. srpna 430 ve věku 76 let.¹⁹

Svatý Augustin po sobě zanechal rozsáhle literární dílo, které lze třídit podle doby vzniku, literární formy nebo podle obsahového zaměření.²⁰

1.2 Počátky augustiniánského mnišství

Církevní zkušenosti svatého Augustina jsou stavebním kamenem augustiniánského mnišství. Vedle augustiniánského mnišství existovaly v severní Africe i jiné formy mnišského života. I přesto se mnišství, které Augustin vytvořil společně se svými žáky, udrželo rovněž během období stěhování národů. Ve druhé polovině 6. století se augustiniánské mnišství rozšířilo za hranice severní Afriky. Konkrétně do Španělska a jižní Francie. V průběhu 11. a 12. století vznikaly augustiniánské kanovnícké řády. V roce 1256 se z poustevnického hnutí zrodil augustiniánský poustevnický řád. V průběhu dalších let si volily další řády Augustinovu řeholi za základ svých stanov. K těmto řádům se od jejich počátků přidružovaly i ženské větve.²¹

1.3 Historie augustiniánského řádu v Čechách a na Moravě

1.3.1 Augustiniáni kanovníci

Řád augustiniánů-kanovníků byl do Čech a na Moravu uveden pražským biskupem Janem IV. z Dražic ve třicátých letech 14. století. Augustiniány kanovníky poznal v italském Avignonu a dovedl je do Prahy.²² Kanovníci se v Čechách a na Moravě těšili oblibě a jejich řád se rychle

¹⁸ MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7, s. 50–51.

¹⁹ Tamtéž, s. 51–52.

²⁰ Tamtéž, s. 53.

²¹ MACHILEK, Franz. Řehole sv. Augustina a jejich význam pro řeholní život v církvi. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 148–149.

²² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-086-1, s. 21.

rozšířil. V letech 1333 až 1371 vzniklo v Čechách osm kanovníckých klášterů a další tři vznikly na Moravě. První z nich byl založen roku 1333 v Roudnici pražským biskupem Janem IV. z Dražic.²³ Roudnická kanonie se pyšnila i největším majetkem a bohatstvím. Kláštery v Rokycanech, Praze na Karlově, Třeboni a Kladsku patřily k zámožnějším. Naopak financemi příliš neoplývaly kláštery v Sadské a Jaroměři.²⁴ Bez ohledu na majetkovou situaci se ve všech kláštřech kladl důraz na konání bohoslužby. Duchovní vykonávali charitativní činnosti v klášterních špitálech, vyučovali na klášterních školách a pracovali na vědeckých pracích. Kláštery také udržovaly blízké vztahy s Itálií a staly se centry raného humanismu a díky duchovnímu styku s pražskými duchovními centry měly některé konventy i bohatě vybavené knihovny. Mnohé kláštery disponovaly rovněž písařskou dílnou. Krutou ranou pro augustiniány-kanovníky byla husitská revoluce.²⁵

Běsnění husitských válek prožila bez následků pouze kanonie v Třeboni a ostatní tehdy zůstaly opuštěné a zanikly. Obnova po husitských válkách probíhala pomalu a kanonie v Sadské, Jaroměři a Lanškrouně ani obnoveny nebyly.²⁶ Klidné časy pro české kláštery nepřineslo ani 16. a 17. století, kdy probíhaly konfesní rozepře. Odlišná situace byla na Moravě, kde se kláštery navzdory problémům tehdejší doby rozvíjely. Definitivní konec augustiniánů-kanovníků v Čechách a na Moravě nastal během vlády římského císaře Josefa II., který zrušil zbylých šest klášterů.²⁷ K obnovení augustiniánů-kanovníků došlo až v minulém století za časů komunistické perzekuce v rámci tzv. podzemní církve.²⁸

1.3.2 Augustiniáni eremité

Pivoň a Svatá Dobrotivá jsou nejstarší české kláštery, které původně byly konventy vilemitskými. Nejstarší moravský klášter vznikl v roce 1267 u Kasíkova. Na počátku 14. století již měli augustiniáni-poustevníci v Čechách šest klášterů, které byly součástí německé provincie a následně od roku 1299 provincie bavorské. V roce 1357 se spojily české, moravské a polské konventy v samostatnou provincii. Její existence netrvala příliš dlouho. Moravské

²³ MACHILEK, Franz. Augustiniánští kanovníci v Čechách, Moravě a ve Slezsku. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 166.

²⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-086-1, s. 21–22.

²⁵ MACHILEK, Franz. Augustiniánští kanovníci v Čechách, Moravě a ve Slezsku. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 167–168.

²⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-086-1, s. 22.

²⁷ MACHILEK, Franz. Augustiniánští kanovníci v Čechách, Moravě a ve Slezsku. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 171–172.

²⁸ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-086-1, s. 22.

konventy se rozhodly pro založení samostatného vikariátu, který si udržel svoje postavení i po roce 1604, kdy došlo ke vzniku samostatné české provincie.²⁹

Augustiniáni nepodporovali Husovo učení. Z tohoto důvodu není žádným překvapením, že se jejich kostely staly častým cílem husitských útoků. České i moravské konventy v průběhu husitských válek utrpěly značné škody po jejich skončení však byla většina konventů obnovena a v dalších letech prožívaly nemalý rozkvět. Dobré časy pro konventy skončily s počátkem vlády císaře Josefa II., který stál za zrušením čtyř klášterů. V následujících stoletích pokračovaly zbylé kláštery v duchovní, charitativní a vědecké činnosti.³⁰

Negativní stopu v novodobých dějinách řádu zanechaly totalitní režimy ať už nacionální socialismus nebo komunismus. Životy augustiniánů Františka Augustina Schuberta a Alfonse Zadražila vyhasly v německých koncentračních táborech. V roce 1950 rozhodl komunistický režim o zrušení všech klášterů na našem území. Do roku 1964 bylo komunistickou justicí odsouzeno deset augustiniánů. Po sametové revoluci byl řádu navrácen majetek a probíhalo nelehké oživení zničeného řádového života.³¹

²⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5, s. 32–33.

³⁰ MACHILEK, Franz. Řehole sv. Augustina a jejich význam pro řeholní život v církvi. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 153–154.

³¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5, s. 35–36.

2 Historie obce Zaječov

Obec Zaječov se nachází ve Středočeském kraji a je součástí okresu Beroun. Je obklopena líbeznou přírodou Podbrdská a jihovýchodně od obce se rozprostírá rozlehlý zalesněný masiv brdských lesů.³²

Dějiny obce jsou od počátku spojovány s klášterem Svatá Dobrotivá, který byl založen Oldřichem Zajícem z Valdeka, od něhož je odvozen název obce.³³ Ten je poprvé v písemných pramenech doložen v roce 1578, ale vesnice je nepochybně starší a původně se nazývala Ostrov.³⁴

K obci patří dvě malé vsi – Nová Ves a Kvaň. První jmenovaná byla založena v roce 1710 a od téhož roku patří k Zaječovu. Kvaň si svoji samostatnost udržela až do 20. století, kdy 1. ledna 1976 došlo k administrativnímu sloučení se Zaječovem.³⁵ Přesné datum založení Kvaně není známo, avšak k jejímu vzniku se váže pověst o zavraždění svaté Ludmily na Tetíně. Kněžna Drahomíra za vykonání vraždy bohatě odměnila pohany Tumaňa a Kumaňa. Tumaň získal Vranovice a Kumaň Valdek s vesnicí, která nesla název po svém majiteli. Další výklad názvu je spojen s dolováním železných rud a jejich zpracováváním v okolí Kvaně.³⁶

Hlavním zdrojem obživy pro místní obyvatele byly doly na zpracování železné rudy. V okolí Kvaně, Nové vsi a Zaječova se nacházely ložiska železných rud. Okolní brdské lesy dodávaly dostatek dřeva. Jediným problémem byl nedostatek vody. Vodní ramena místního potoku nebyla schopna pokrýt spotřebu vody klášterní hutě. V blízkosti kláštera bylo několik rybníků, které představovaly ideální podmínky pro vznik hamru. Jeho existence se v pramenech přímo vyskytuje až v 16. století, ale je možné, že existoval již dříve.³⁷

V roce 1614 byla v Zaječově postavena jedna z prvních vysokých pecí v Čechách, která byla známá pod jménem Klášterka.³⁸ O její výstavbu se zasloužil Jindřich Kašpar de Sart, který původně působil jako slévač u dvora císaře Rudolfa II. V roce 1603 zakoupil nedalekou

³² PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-148-5. s. 274.

³³ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 35.

³⁴ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-148-5. s. 274.

³⁵ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 35.

³⁶ FRYŠ, Václav a ŠVANDRLÍ, Josef. *První Zaječovská ročenka: Z historie našich obcí*. 1. Domažlice: Chodské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85855-00-3, s. 20.

³⁷ ŠTOVÍČEK, Jan. Klášterská huť v době předbělohorské. In: *Z dějin hutnictví 12*. Praha: Národní technické muzeum, 1984. s. 15.

³⁸ FRYŠ, Václav a ŠVANDRLÍ, Josef. *První Zaječovská ročenka: Z historie našich obcí*. 1. Domažlice: Chodské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85855-00-3, s. 12.

strašickou hut' a asi v roce 1608 i polovinu Klášterské huti.³⁹ Hut' zůstala v částečném provozu i během třicetileté války. Po skončení válečného stavu byla hut' velmi zpustlá a vyžadovala rozsáhlou rekonstrukci, o kterou se zasloužil Ital Mateo Zenetti.⁴⁰ Po rozsáhlé rekonstrukci hut' v roce 1671 vyhořela. Hut' se potýkala s neustálými provozními problémy a hejtman de Bois nedoporučil její obnovení. I přes jeho nedoporučení k obnovení došlo. Hut' překonala velkou část svých problémů, ale potíže s nedostatkem vody přetrvávaly.⁴¹ I to byl jeden z důvodů pro výstavbu nového klášterského mlýna, který měl zajistit zlepšení vodního hospodářství pro hut'. Vysoká pec Klášterka musela často kvůli nedostatku vody omezovat výrobu. Problémy hutě navíc umocňoval zdejší vrchnostenský mlýn, který čerpal vodu pro své účely. V roce 1700 změnilo zbirožské panství, kteréhož byl Zaječov součástí, majitele. Hrabě František Karel st. Přehořovský z Kvajsovic přišel na řešení celé situace, tak aby byla výhodná pro hutě i mlýn. V letech 1701–1702 nechal vybudovat nový mlýn, který se nacházel výše proti proudu potoka.⁴²

V roce 1868 zakoupil zbirožské panství Dr. Bethel Henry Stroussberg, který měl v úmyslu na zakoupeném panství vybudovat velkolepý průmyslový komplex. Zaječov se měl stát dodavatelem železné rudy pro čtyři vysoké pece v Kařízku. Počítalo se s využitím ložiska železné rudy na Milíně, kde měly být otevřeny i nové štolky ze strany od Olešné. Spojení mezi doly měla zajišťovat vlečka, která se budovala v jejich těsné blízkosti.⁴³

Stroussbergovo působení na Zbirožsku nemělo příliš dlouhé trvání. Kvůli nákladným finančním investicím se dostal do tíživé finanční situace a velmi se zadlužil. K zániku jeho působení přispěla i povodeň v roce 1872, která Zbirožsko zdecimovala. Souhra negativních okolností vyvolala v roce 1875 jeho krach a o dva roky později proběhla veřejná dražba jeho majetku. Situace přispěla ke zrušení vysoké pece v Zaječově, kterým se uzavřela historie zdejšího železářství.⁴⁴

³⁹ MAUR, Eduard. K počátkům nepřímé výroby železa v českých zemích. In: *Z dějin hutnictví 26*. Praha: Národní technické muzeum, 1997. s. 12–13.

⁴⁰ ŠŤOVÍČEK, Jan. Klášterská hut' v době předbělohorské. In: *Z dějin hutnictví 12*. Praha: Národní technické muzeum, 1984. s. 17–18.

⁴¹ ŠŤOVÍČEK, Jan. Klášterská hut' v 17. století. In: *Z dějin hutnictví 13*. Praha: Národní technické muzeum, 1985. s. 8.

⁴² MAUR, Eduard. Stavba Klášterského mlýna ve Svaté Dobrotivě v letech 1701–1702. Rozbor a edice účtu. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha. 2013, roč. 28, č.1, s. 152–154.

⁴³ FRYŠ, Václav a ŠVANDRLÍ, Josef. *První Zaječovská ročenka: Z historie našich obcí*.1. Domažlice: Chodské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85855-00-3, s. 15–16.

⁴⁴ TUMA, David. Zaniklá Stroussbergova železnice v Brdech. In: *Minulosti Berounska 13 Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní okresní archiv v Berouně, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6, s. 96.

Po zrušení hutě se ocitlo mnoho obyvatel Zaječova v těžké existenční krizi. Z nelehké situace Zaječov vyvedla domácí výroba cvočků, která se stala novým hlavním zdrojem obživy zaječovských obyvatel. Výroba cvočků se zde rozšířila velmi rychle v první polovině 19. století. Zaječov se stal po Hořovicku a Hostomicku třetí největší oblastí manufakturní výroby cvočků na Podbrdsku. Ve druhé polovině 19. století začala výroba cvočků upadat.⁴⁵ Cvočkaři těžce pracovali 15 hodin denně. Finanční ohodnocení jejich namáhavé práce nebylo dostačující. To vedlo k první stávce cvočkařů v roce 1890, která nepřinesla žádné zlepšení a o dva roky později cvočkaři stávkovali podruhé. Cvočkaři stávkovali několikrát ještě v dalších letech. Posledním oživením cvočkařství byla první světová válka, kdy cvočkaři zásobovali armádu.⁴⁶

V horší situaci, než cvočkaři byli zemědělci, kteří bojovali s místními krajinnými podmínkami, častou nepřízní počasí a nedostatkem financí. V roce 1907 se zemědělci rozhodli pro třídní stávku. V mírných stávkách pokračovali až do začátku války. Navíc v letech 1919–1922 museli čelit mniškové katastrofě.⁴⁷

V roce 1880 byla vybudována samostatná budova pětileté školy, která byla základem školního areálu, který se v roce 1966 rozrostl o budovu mateřské školy, v roce 1970 o budovu druhého stupně a v roce 2015 o novou budovu mateřské školy.⁴⁸

I místní život ovlivnila první světová válka. Po vyhlášení všeobecné mobilizace se branci začali připravovat na nástup. Loučení s muži ze Zaječova, Kvaně a Nové Vsi probíhalo poklidně a ve smutném duchu. Mnoho z nich bylo ve válce zajato, zraněno nebo usmrceno. Místní muži zanechali stopu i mezi legionáři. Válečné roky nebyly pro Zaječov nikterak příznivé. Zdejší obyvatele trápila bída a nedostatek potravin, oblečení, látek, tabáku a dalších surovin. Po skončení války chtěli místní obyvatelé vybudovat pomník pro padlé muže. Jeho výstavba byla komplikovaná kvůli nepříznivé poválečné finanční situaci.⁴⁹

V meziválečném období se zlepšilo místní zemědělství. V roce 1930 bylo v Zaječově 256 zemědělských statků. Probíhala výstavba nových rodinných domů v Zaječově i na Kvaně. V roce 1937 byl v obci zřízen první veřejný telefon na stanici místního četnictva. Ještě téhož

⁴⁵ HOFMANN, Gustav. *Z minulosti železářství a cvočkařství v Zaječově a okolí: dvě kapitoly z hospodářských dějin*. Zaječov: Obecní úřad Zaječov, 2002. ISBN 80-238-9137-5, s. 39–40.

⁴⁶ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č.138. s. 14–15.

⁴⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č.138. s. 45.

⁴⁸ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svata Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 36.

⁴⁹ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č.138. s. 24–26.

roku byla na poštovním úřadě vybudována telefonní komora pro soukromé hovory. Dařilo se i kulturnímu a spolkovému životu. V meziválečném období v Zaječově působilo devatenáct spolků a osm spolků na Kvaně. Klidný život přerušila až druhá světová válka.⁵⁰

Po skončení válečného běsnění se život v obci pozvolna vracel zpět do běžného stavu a byl obnoven bohatý spolkový život. Spolky organizovaly mnoho akcí pro veřejnost a zajišťovaly pestré kulturní dění.⁵¹

Negativní stopu v novodobé historii obce zanechala existence 52. pomocného technického praporu, který vznikl 1. září 1950 a používalo se pro něj krycí jméno VÚ 4934.⁵²

Politické události roku 1968 se promítly i do zaječovské historie. Dne 21. srpna 1968 vstoupila vojska Varšavské smlouvy na území Československa. Sovětské tanky toho dne projížděly i Zaječovem. Celá situace vedla k panice obyvatel, kteří začali vykupovat místní obchody s potravinami. Zaječov se stal jednou z mnoha československých obcí, kde se sovětská armáda přechodně ubytovala.⁵³

Srpnové události prožila i moje babička Irena Jíhová, která v té době žila v Zaječově společně se svojí rodinou. Jako každé předchozí ráno se vypravila na autobus, kterým dojížděla do zaměstnání. Autobusové spojení bylo přerušeno. Do práce do sousedního Komárova se vydala pěšky. Po skončení pracovní směny se vydala společně se svým manželem domů pěšky. Po hlavní silnici směrem na Zaječov již jezdily sovětské tanky. V obci vládli chaos a všechny obchody byly vykoupené. Po příchodu domů našla svoji maminku v slzách. Obávala se, že začala válka a oni mají doma pouze jeden bochník chleba. V dalších dnech se situace uklidnila a život v obci pokračoval za přítomnosti sovětské armády, která měla svoje stanoviště na louce pod školou.⁵⁴

Po sametové revoluci došlo ke značné obměně ve vedení obce. V roce 1994 byl Parlamentem České republiky udělen Zaječovu znak a vlajka.⁵⁵

⁵⁰ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č. 138. s. 107–119.

⁵¹ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č. 138. s. 120–121.

⁵² MAKAJ, Tomáš. *Z historie PTP ve Svaté Dobrotivé: vojenské tábory nucených prací*. Strašice: vydal ve spolupráci s nakladatelstvím Baron Tomáš Makaj, 2017. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-27-5, s. 38.

⁵³ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Místní národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1959–1986*. Inv. č. 139. s. 90–91.

⁵⁴ Rozhovor s Irenou Jíhovou. Dne 21.11.2019 v Olešné.

⁵⁵ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 37.

V obci kromě kláštera a kostela Zvěstování Panny Marie nalezneme i další památky. V Horním Zaječově se dochovala původní architektura dřevěných staveb a kaplička postavená před rokem 1800. V Zaječově najdeme i několik pomníků. Socha Jana Nepomuckého, která se tyčí před kostelem, je dílem neznámého autora.⁵⁶ Další důležitou místní památkou s dlouholetou historií je budova Zděná. O stáří budovy svědčí barokní ráz štítů. Ve Zděné byl po mnoho let provozován hostinec. V devadesátých letech minulého století využívala Základní škola Zaječov sál ve Zděné jako tělocvičnu. S příchodem nového tisíciletí zůstala budova opuštěná a bez jakéhokoliv využití. Dne 15. března 2001 zachvátil Zděnou masivní požár, po kterém zůstala budova v dezolátním stavu a byla několik let opuštěná. Chátrající památku ve středu obce se rozhodl zachránit Spolek Zděná, který od roku 2012 intenzivně pracuje na její rekonstrukci.⁵⁷

⁵⁶ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-148-5. s. 275.

⁵⁷ KASTNER, Zdeněk. Historie. In: *Spolek Zděná 2012* [online]. [cit. 2021-10-06]. Dostupné z: [Spolek Zděná 2012 - Historie \(estranky.cz\)](https://www.spolekzdena.cz/historie)

3 Zajícové z Valdeka

Na stránkách středověkých kronik se dočteme o mnoha významných středověkých šlechtických rodech. Mezi nimi mají své místo i Buzicové. Páni s hlavou divokého kance v rodovém erbu se pohybovali v nejvyšších společenských kruzích. Buzicové stáli v čele důležitých úřadů na panovnickém dvoře Přemyslovců a později Lucemburků.⁵⁸ Pro výstavbu svých hlavních rodových sídel si vybrali kopcovitou krajinu hustých brdských a křivoklátských lesů.⁵⁹ Na Podbrdsku vlastnili rozsáhlý majetek, ale pronikli i na Moravu. Ve 14. století se rod rozdělil na několik větví. O dvě století později některé větve zanikly a zbylé poklesly na úroveň drobné šlechty. Během husitských válek stáli Zajícové na straně krále a katolíků a ostře vystupovali proti Jiřímu z Poděbrad. Rod Zajíců vymřel po meči v roce 1663.⁶⁰

3.1 Historie rodu Zajíců

Prvním doloženým členem rodu je Dětríšek, o kterém píše samotný Kosmas. První zmínku o něm nalezneme v Kosmově kronice v souvislosti s událostmi z roku 1109, kdy pravděpodobně byl členem knížecí družiny, která doprovázela knížete Svatopluka na odvetné tažení do Polska. Během tažení kníže zemřel a Dětríšek plynule přešel do knížecí družiny knížete Vladislava. Naposledy se Kosmas Dětríškovi věnuje v popisu událostí z roku 1110. V tomto roce došlo k rozhodující bitvě u potoka Trutiny. Kosmas ve své kronice líčí, jak odvážně se české vojsko vydalo do boje proti polskému vojsku, které z boje vyšlo vítězně. Naopak české vojsko bylo zmasakrováno a v boji padl i samotný Dětríšek.⁶¹ O dvě století později se jeho statečnosti věnuje další kronikář tzv. Dalimil. V erbovní pověsti spojuje původ kančí hlavy ve znaku Buziců právě s Dětríškem, který neohroženě přemohl kance a vyzdvihl ho vítězně nad svou hlavu.⁶²

⁵⁸ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 13.

⁵⁹ ČÁKA, Jan. *Střední Brdy – krajina neznámá*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9, s.132.

⁶⁰ DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Dějiny hradů a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2017. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5831-7, s. 98.

⁶¹ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 13–14.

⁶²KOPIČKOVÁ, Božena. Vilém Zajíc – pán z Valdeka. In: *Podbrdsko XVII*. Příbram: Státní oblastní archiv Praha, 2010. ISBN 978-80-86772-45-5, s. 27.

Dalším pokračovatelem rodu je údajně jakýsi Jiřík, který měl být maršálkem krále Vladislava. Zahynul ve výkonu své služby v bitvě během druhé křížové výpravy.⁶³ Jediná zmínka, která na Jiříka odkazuje, se nachází v zápisech kanovníka Vincenia. Další těžko pramenně doložitelnou osobou je Jiříkův syn Jiřík Jiříkovic, o něm se v pramenech zmiňují pouze jeho dva synové Jan a Oldřich.⁶⁴

Dva syny měl i Oldřich. O jeho prvním synovi Zdislavovi se dozvídáme jen z několika málo listin. Zatímco druhý syn Oldřich je již bezpečně doloženým členem rodu.⁶⁵

Zbyslav Zajíc, syn Oldřicha, byl nejen vysoce postaveným šlechticem, ale i důležitou osobou doby, ve které žil. Pohyboval se v blízkosti krále Václava, vykonával funkci podkomořího a zřejmě dohlížel na celé hradní vězení. Byl svědkem zatčení Záviše z Fanklštejna a následně nad ním vykonával dohled. Jeho život vyhasl nedaleko kostela svatého Klimenta, kde byl zavražděn dvěma měšťany, kteří byli čerstvě propuštěni z vězení. Podrobně o jeho skonu informoval kronikář Ota Zbraslavský. Zanechal po sobě dva syny Zbyňka a Viléma, který se zařadil k největším osobnostem rodu.⁶⁶

Výtečný šlechtic, ochránce královny Elišky Přemyslovny, ale i muž s pohrdavým přístupem k církevním institucím, takový byl Vilém Zajíc. O jeho neuctivém chování k církevním institucím vypovídá jeho postoj ke zboží zbraslavského kláštera, který plenil a různě napadal. V období vlády Jana Lucemburského se Vilémovi podařilo udržet významná postavení u panovnického dvora a vytvořil si blízké spojení s královskou rodinou, obzvláště s královnou. Jeho smrt znamenala pro jeho rodovou větev počátek úpadku.⁶⁷ Žádný z jeho synů nedokázal navázat na otcovy úspěchy a jejich vliv postupně upadal až do chvíle, kdy vymizeli z písemných pramenů.⁶⁸

⁶³ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 15–16.

⁶⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky, a tvrze království českého, díl VI., Podbrdsko*. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-66-7, s. 173.

⁶⁵ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 17.

⁶⁶ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 19–22.

⁶⁷ KOPIČKOVÁ, Božena. Vilém Zajíc – pán z Valdeka. In: *Podbrdsko XVII*. Příbram: Státní oblastní archiv Praha, 2010. ISBN 978-80-86772-45-5, s. 29–31.

⁶⁸ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 29.

3.2 Oldřich Zajíc z Valdeka – zakladatel kláštera Svatá Dobrotivá

K výčtu nejvýznamnějších členů rodu patří Oldřich Zajíc. Vážený šlechtic druhé poloviny 13. století, pražský purkrabí, dědičný královský číšník, a hlavně zakladatel hradu Valdek a kláštera Ostrov.⁶⁹

Oldřich se narodil kolem roku 1220 možná dříve.⁷⁰ Písemné prameny se o Oldřichovi poprvé zmiňují v roce 1242 v listině krále Václava I. 5. dubna 1251 vydal král Přemysl Otakar II. potvrzovací listinu, ve které je Oldřich Zajíc zapsán jako svědek. Od téhož roku vykonával Oldřich funkci královského podčíšníka a později i funkci královského číšníka. V roce 1253 je Oldřich zapsán v listinách jako purkrabí na Lokti. V listinách po roce 1265 už Oldřich vystupuje jako pražský purkrabí.⁷¹

Oldřich byl během svého života dvakrát ženatý. První jeho ženou byla jakási Bohuslava. Po její smrti se oženil s Eliškou ze Svinař, která zemřela v roce 1321. V průběhu svého života se stal třikrát otcem. Jeho tři synové si po jeho smrti v roce 1271 rozdělili mezi sebe jeho veškerý majetek.⁷² Místem jeho posledního odpočinku se stal klášter Ostrov, kde nechal vybudovat rodovou hrobku a je zde pohřbena i jeho druhá žena.⁷³

3.3 Rodové sídlo hrad Valdek

Rodové sídlo Buziců bylo založeno v období mohutného rozmachu staveb šlechtických hradů po polovině 13. století.⁷⁴ Zřícenina hradu se nachází v rozlehlém lesním masivu brdských lesů a je výborným příkladem typologického vývoje raně gotické hradní architektury.⁷⁵ Zřícenina byla dlouhá léta širší veřejnosti neznámá a pro turisty byl Valdek těžko dosažitelným cílem, protože se nacházel ve vojenském výcvikovém prostoru Jince, který byl založen již v roce 1926. Z počátku byl prostor pro veřejnost částečně přístupný, ale v padesátých letech se zcela uzavřel

⁶⁹ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulost Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s.17.

⁷⁰ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 31.

⁷¹ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulost Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 17–18.

⁷² GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulost Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 17–18.

⁷³ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 31.

⁷⁴ DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. *Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. 2., upravené a doplněné vydání*. Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN 978-80-86781-28-0, s. 157.

⁷⁵ BRYCH, Vladimír. *Hrady a zámky: klenoty Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7451-694-8, s. 629.

a hrad Valdek byl znovu zpřístupněn až v roce 2007.⁷⁶ První zmínky o hradu Valdek pochází z roku 1263, kdy o něm psal Oldřich Zajíc. Jeho založení, ale pravděpodobně proběhlo již v první polovině 13. století.⁷⁷

Valdek byl majetkem Buziců do čtyřicátých let 14. století. Po smrti Viléma Zajíce se dědicové rozhodli hrad prodat. V rukou nových majitelů Beškovců nastaly pro hrad nelehké časy.⁷⁸ V roce 1346 byl hrad obléhán Děpoldem z Rýzemberka a padl po třech dnech. Následně byl hrad na počátku 15. století majetkem krále Václava IV. Do konce 15. století byl hrad v držení mnoha majitelů z řad nižší šlechty.⁷⁹ S příchodem nového století se stal hrad majetkem rodu Pešíků z Komárova, kteří na něm provedli renesanční úpravy. Ty měly za úkol hrad přizpůsobit narůstajícím nárokům na bydlení. Na honosnou přestavbu, ale neměli Pešíkové dostatek financí, a proto se rozhodli pro vybudování nové rodové tvrze a roku 1581 hrad opustili. V roce 1623 je hrad prezentován již jako pustý.⁸⁰

3.3.1 Popis a stavební vývoj hradu Valdek

Archeologové se v názorech na stavební vývoj hradu rozcházejí. Tomáš Durdík zastává názor, že Valdek je příkladem hradu s bergfritovou dispozicí, kterou tvoří tři základní prvky – paláce, hradby a bergfrity. Reprezentantkou jiného postoje je Dobroslava Menclová, která řadí hrad Valdek k hradům sasko-hesenského typu.⁸¹

Na první valdecké nádvoří se vstupovalo dvojicí gotických bran. Širší z nich sloužila pro vjezd jezdců. Druhou bránou vstupovali do hradu pěší. Nad hlavní bránou bývala obdélníková prohlubeň, ve které byl pravděpodobně umístěn rodový erb. V pravém rohu za bránou se nacházela hradní studna a nad ní stály konírny a psinec. Další brána vedla na malý dvorek, který ohraničovala hradba tzv. bergfrit, který sloužil jako obraná věž. Ani na hradě Valdeku nechyběla hladomorna a vězení. V 19. století byly ve věži nalezeny kromě letitého nánosu

⁷⁶ DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Dějiny hradů a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2017. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5831-7, s. 98.

⁷⁷ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 3., opr. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-402-9, s. 578.

⁷⁸ BRYCH, Vladimír. *Hrady a zámky: klenoty Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7451-694-8, s. 629.

⁷⁹ DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Dějiny hradů a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2017. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5831-7, s. 99.

⁸⁰ DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. *Zříceniny hradů, tvrzí a zámků*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN 978-80-86781-28-0, s. 157.

⁸¹ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 31–32.

i řetězy a lidské kosti. Ústřední obytnou pasáží hradu byl třípatrový palác, kde prožívali páni z Valdeka běžné dny.⁸²

Nejstaršími částmi hradu jsou jižní palác a přilehlé části hradu. Uvedené části byly vybudovány ve dvou etapách, které na sebe navazovaly. O tom svědčí výrazné spáry ve východní i jižní hradební zdi. V této vývojové fázi hradu ještě neexistovala vysoká stávající okrouhlá věž, na níž jsou doposud dochované původní omítky, které jsou silným důkazem, že věž vznikla samostatně až koncem 13. století. Následně byla zvýšena ochrana hradu vybudováním nového pásu hradeb nad šíjovým příkopem a zanikla původní brána. Nově byla brána přesunuta do nové čelní hradby. V dalším vývojovém stádiu byla postavena vysoká okrouhlá věž a byly navýšeny hradby. Při těchto stavebních úpravách byla vybudována i příčka, která oddělovala prostor kolem věže od vstupní brány. K přestavbě paláce došlo ve druhé polovině 14. století, nebo na počátku 15. století. Nejmladším stavebním prvkem je opevnění dolního nádvoří.⁸³

⁸² ČÁKA, Jan. *Střední Brdy – krajina neznámá*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9, s. 134–135.

⁸³ ZÁRUBA, František. Valdek – příspěvek k poznání stavebního vývoje hradu. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha, 2012, roč. 28. č.1. s. 204–209.

4 Mučednice svatá Dobrotivá

Mučednice a panna svatá Dobrotivá je v českém prostředí neodmyslitelně spjatá s klášteřem Svatá Dobrotivá v Zaječově, který je po ní pojmenován. Sv. Dobrotivá se těšila v minulosti na Podbrdsku velké oblibě, ačkoliv se i tak jedná v Čechách o poměrně neznámou světici.⁸⁴

Svatá Dobrotivá byla údajně Angličankou a jednou z předních panen sv. Voršily. Středověká voršilská legenda traduje, že v Británii žil velmi zbožný král Northus, který měl vzdělanou a krásnou dceru sv. Voršilu. Zvěsti o jejím původu a schopnostech se donesly až k pohanskému králi Anglie, který ve sv. Voršile viděl ideální budoucí ženu pro svého syna. Voršilin otec se sňatkem nesouhlasil, ale sv. Voršila souhlasila. Ke svému souhlasu připojila i několik požadavků. Požadovala, aby jí bylo k ruce dáno jedenáct vybraných panen a každé z nich tisíc služebnic. Další její podmínkou bylo, že se její snoubenec nechá do tří let pokřtít a vyučí se křesťanské víře. V neposlední řadě požadovala pro svoji družinu flotilu lodí. Voršila se v doprovodu své družiny vypravila na cestu do Říma. Flotila lodí doplula přes Kolín do Basileje. Na další cestě do Říma pokračovala družina pěšky. V Římě přijaly panny křest z rukou papeže Cyriaka, který se ke družině připojil na zpáteční cestu. Při zpáteční cestě zemřela sv. Voršila mučednickou smrtí. Stejný osud měl potkat i sv. Dobrotivou. Za tragickým skonem obou dívek stáli římscí vládci Maximus a Africanus. Ti měli obavy ze stále sílícího vlivu křesťanství a spojili se s Huny. Hunové zaútočili na družinu sv. Voršily, která se mohla zachránit, pokud by se provdala za náčelníka Hunů. Sv. Voršila nabídku odmítla a byla zabita.⁸⁵

Základem pro vznik legendy o sv. Voršile mohla být tzv. *Clematitova destička*. Jedná se o vápencovou destičku, která je datována do doby na přelomu 4. a 5. století. Destička je součástí jižní strany chóru kolínského kostela sv. Voršily a zmiňuje se o mučednické smrti sv. Voršily i sv. Dobrotivé. Bližší informace o jejich smrti ale nenese.⁸⁶

Další zprávy o ženě se jménem sv. Dobrotivá, která se pohybovala v okruhu sv. Voršily, pocházejí ze 12. století. V první knize zjevení sv. Hermanna vyslyšela sv. Voršila Boží pokyn a nad svými oddíly ustanovila náčelníky a vůdce. Jednou z jedenácti náčelnic měla být sv.

⁸⁴ BRAND, Bernard Max. *Kláster Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 82.

⁸⁵ TÁBORSKÝ, Josef. Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově. In: Podbrdsko XII. Příbram: SOA Praha – Státní okresní archiv Příbram, 2005, ISBN 80-86772-11-X, s. 25–27.

⁸⁶ TÁBORSKÝ, Josef. Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově. In: Podbrdsko XII. Příbram: SOA Praha – Státní okresní archiv Příbram, 2005, ISBN 80-86772-11-X, s. 27–28.

Dobrotivá. Ve druhé knize zjevení je sv. Dobrotivá prezentována jako dcera jakéhosi krále a manželka Alexandra, nikoliv jako jedna z jedenácti náčelnic z oddílů sv. Voršily.⁸⁷

Se světicí se stejným jménem se kromě prostředí kolem sv. Voršily setkáváme v Polsku. Z menologu cisterciáckého řádu ze 17. století se dovídáme, že polská světice zemřela při vpádu Tatarů pravděpodobně během vlády Jindřicha Zbožného. Kult sv. Dobrotivé se v Polsku rozšířil a slavil hlavně ve slezské Vratislavi, kam byly převezeny i její ostatky. Životní osudy obou dívek jsou nadmíru shodné. Zarážející je i shodnost jmen a podobnost okolností jejich smrti.⁸⁸

⁸⁷ TÁBORSKÝ, Josef. Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově. In: *Podbrdsko XII*. Příbram: SOA Praha – Státní okresní archiv Příbram, 2005, ISBN 80-86772-11-X, s. 29–30.

⁸⁸ TÁBORSKÝ, Josef. Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově. In: *Podbrdsko XII*. Příbram: SOA Praha – Státní okresní archiv Příbram, 2005, ISBN 80-86772-11-X, s. 31–32.

5 Založení kláštera a jeho nejstarší dějiny

Nejčastěji je uváděno, že klášter byl založen v roce 1262 Oldřichem Zajícem z Valdeka. Zajímavý je vývoje jeho jména. Po svém založení nesl název Ostrov. Prvotní jméno bylo nejspíš odvozeno od místa, kde byl klášter založen. Klášter se nacházel v údolí uprostřed lesa a byl obtékán dvěma potoky. V listině z roku 1263 se dovídáme o majetku, kterým byl klášter obdarován při svém založení.⁸⁹ Ve výčtu darů je zmíněna i ves Ostrov, dle které mohlo být primární jméno odvozeno. Později byl klášter přejmenován na Svato-Dobrotivský. Druhé jméno je odvozeno od ostatků svaté Dobrotivé, které do Čech z Říma dovezl Oldřich ze Žebráka a o několik let později je klášteru daroval.⁹⁰

Velká část publikací uvádí, že Ostrov a Pivoň jsou nejstaršími augustiniánskými kláštery v Čechách. Jiní autoři udávají, že oba konventy původně patřily vilemitům. V tomto případě by se založení kláštera uskutečnilo již před rokem 1262. V kronikách se první zmínky o klášteru objevují poměrně pozdě. První kronika, ve které nalezneme zmínky o klášteru Ostrov, je dílem kronikáře Václava Hájka z Libočan, jež je ovšem pro nejstarší dějiny značně nespolehlivá. Autor ve své kronice vcelku detailně popisuje okolnosti, které se měly odehrát při založení kláštera. Jeho založení je spojeno s několika pověstmi. Ve všech verzích pověstí vystupují páni z Valdeka. Ti v době založení kláštera představovali vážený šlechtický rod na Podbrdsku.⁹¹

5.1 Pověsti o založení kláštera

Jedna z pověstí tvrdí, že založením kláštera chtěl Oldřich Zajíc odčinit skutek svého předka, který pravděpodobně mohl být vrahem svaté Ludmily. Další pověst zvěstuje, že za založením kláštera stojí Oldřichův slib. Oldřich údajně slíbil, že pokud se vrátí živý a zdravý z bitvy u Kressenbrunnu a král Přemysl Otakar II. zvítězí nad uherským králem Belou IV., nechá vybudovat zcela nový klášter.⁹²

Nejčastěji je založení kláštera spojeno s pověstí, kdy se Oldřichovi ve spánku zjevili svatý Petr a Pavel.⁹³

⁸⁹ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6, s. 691.

⁹⁰ KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů – eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 177.

⁹¹ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14.století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 43–45.

⁹² BRAND, Bernard Max. Klášter Svato-Dobrotivský. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 9–10.

⁹³ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 10.

Pověsti o založení kláštera se ve svém díle *Kronika česká* (1541) věnuje Václav Hájek z Libočan, který popisuje událost následovně. Oldřich odpočíval v noci na svém lůžku na hradě Valdek. Před svítáním se mu zdálo, že u jeho lože stojí dvě osoby s mohutnými postavami a krásnými obličejí. Osoby ho vyzvaly, aby je následoval, protože Bůh vyslyšel Oldřichovy záměry. Oldřich přijal od svatých mužů jejich vyzvání. Vstal z lůžka, oblékl se a vydal se za nimi. Jakmile opustil brány svého hradu, ocitl se za pomoci větru v rozlehlém údolí. Dva muži, kteří se mu zjevili, byli stále v jeho blízkosti. Všem třem se v krásném údolí zjevila nádherná panna. Její krása Oldřicha velmi okouzila. Muži, kteří se Oldřichovi zjevili ve snu, mu sdělili, že krásná panna je matka Ježíše Krista. Oldřich padl na kolena a vyslyšel její zprávu o tom, že vůlí jejího Syna je, aby na tomto místě postavil klášter a ten ji zasvětil. Odměnou za tento čin mu bude hojná odplata od Ježíše Krista. Zjevení trvalo jen krátkou chvíli a než se Oldřich stihl vzpamatovat, byla Panna Marie pryč. Oldřich se ihned vydal zpět na svoje rodové sídlo, když došel k bráně hradu a volal na strážného, aby ho vpustil do hradu, byl strážce zmaten, protože neviděl svého pána z hradu odejít. Zeptal se ho, jak se dostal z hradu ven. Oldřich mu odpověděl, že se jednalo o Boží vůli. Hned ten den se vydal Oldřich do Prahy za českým králem Přemyslem Otakarem II. a žádal ho, aby mohl vybudovat klášter. Také králi vypověděl celou příhodu, která se mu v noci přihodila. Král s výstavbou kláštera souhlasil.⁹⁴

Hájkova pověst se stala základním prvkem pro dílo Bartoloměje Paprockého, který v *Diadochu* navíc uvádí přepis listiny pražského biskupa Jana III. z Dražic. Listina byla sepsána dne 13. května 1263 na hradě Valdeku a potvrzuje Oldřichovu žádost o založení kláštera. Z biskupova svědectví se dovídáme o tom, jak moc byl Oldřich vůči klášteru štedrý. Řeholníkům věnoval nejen místo pro výstavbu kláštera, ale i vsi Ostrov a Kvaň a dále všechn svůj majetek ve Všeradicích. Listinu známe pouze z přetisku svého textu u Paprockého a mnoho historiků ji označuje za falzum. Navíc ani dílo Václava Hájka z Libočan nelze považovat za zcela důvěryhodný zdroj.⁹⁵ Prvním oficiálním zdrojem přinášejícím svědectví o existenci kláštera na počátku šedesátých let 13. století je bezpochyby pravá listina *Ea quae iudico* vydána dne 31. července 1266. Její inzerť je součástí buly papeže Klimenta IV. Bula byla důležitá pro další vývoj augustiniánského řádu. Listina se zabývala problémy, které se objevily po březnu 1256, kdy v Římě vznikla unie *Magna Unio Augustiana*, na jejímž základě došlo ke spojení již

⁹⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká IV*. Praha: Československá akademie, 1933, s. 34–36.

⁹⁵ GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulost Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0, s. 45–46.

pěti existujících augustiniánských větví v jeden řád. Právě vytvoření unie vyvolalo vleklý spor mezi augustiniány a vilemity, který se dotýkal i Svaté Dobrotivé.⁹⁶

5.2 Vilemitský původ Svaté Dobrotivé

V letech 1256–1266 probíhal spor mezi nově vzniklým augustiniánským řádem a poustevnickým řádem vilemitů. Za duchovního otce vilemitů je považován sv. Vilém z Malavalle, který pocházel z Francie a několik let svého života prožil v Toskánu, kde žil v místních eremitoriích v přísné askezi. Po jeho smrti vzniklo v Toskánsku a jeho okolí několik pousteven, jejichž obyvatelé přijali přísné konstituce svého duchovního pána. Vilemité jsou poprvé v papežských listinách zmiňováni v roce 1211, kdy byla řehole sv. Viléma zřejmě používána pouze v mateřském klášteře vilemitů v Malavalle. K rozšíření vilemitského řádu za hranice Itálie došlo za papeže Inocence IV, kdy se řád objevil na území dnešního Německa, Rakouska, Belgie, Nizozemska a severní Francie. Pravděpodobně během tohoto evropského rozmachu vznikly i první konventy v Čechách a Uhrech.⁹⁷ Nejstaršími vilemitskými konventy na našem území byly Pivoň a Svatá Dobrotivá. Nejsilnější vlna zakládání nových vilemitských konventů v Zaalpi se udála do roku 1256.⁹⁸

V roce 1255 vyzval papež Alexandr IV. augustiniány, vilemity a eremitská společenství, aby vyslali do Říma každý dva zástupce. V Římě byl zástupcům představen papežův návrh na vytvoření jednoho společného řádu. Zástupci společenství po diskusi s návrhem souhlasili a nový řád byl pojmenován podle nejdůležitější skupiny augustiniánů. Svůj čin papež posvětil v roce 1256 bulou *Licet ecclesie*. Bula ovšem nebyla pro vilemity překážkou, aby v srpnu téhož roku získali od papeže ujištění, že mohou setrvat u řehole sv. Benedikta. Ustanovení z roku 1256 později potvrdil papež Urban IV. Úspěchy vilemitů nebyly dokonalé, protože mnoho vilemitských konventů včetně obou českých přešlo k augustiniánům. Celá situace vedla ke vzniku sporu, který přetrvával do roku 1266, kdy proběhlo smírné řízení. Vilemitský kardinál Štěpán Uherský stanovil, že veškeré vilemitské kláštery, které přešly k augustiniánům, mají setrvat v jejich držení.⁹⁹

⁹⁶ MAUR, Eduard. Vilemitská epizoda v Čechách. In: *Od knížat ke králům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-896-9, s. 240–241.

⁹⁷ MAUR, Eduard. Vilemitská epizoda v Čechách. In: *Od knížat ke králům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-896-9, s. 241–242.

⁹⁸ MAUR, Eduard. Počátky pivoňského kláštera – mýty, realita, otázky. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis international, 1999, ISBN 80-86067-40-8, s. 8.

⁹⁹ MAUR, Eduard. Vilemitská epizoda v Čechách. In: *Od knížat ke králům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-896-9, s. 242–243.

V již výše zmiňované listině *Ea quae indicio* z roku 1266 jsou uvedeny dva české kláštery *Vallis sancti Jobannis de Bivonia* a *de Insula sancte Marie Pragensis dioecesis*. Díky tomu je jisté, že konventy v Pivoni a Svaté Dobrotivé původně vznikly jako konventy vilemitské a k augustiniánům přešly až v roce 1256, kdy byla podepsána unie.¹⁰⁰ Lze tedy soudit, že oba české konventy byly založeny před rokem 1256. Nelze ovšem zcela vyloučit ani možnost, že oba konventy jako vilemitské mohly být založeny později. Nejpravděpodobněji byly oba české vilemitské konventy založeny v letech 1250–1256.¹⁰¹

Svatá Dobrotivá je v bule z roku 1256 nazývána jako *Insula de sante Marie*. Pojmenování Ostrov se objevuje i v jiných středověkých pramenech. Problematice jména kláštera jsem se věnovala již výše. Někteří autoři se domnívají, že původní vilemitské poustevny nebo klášter nemusely ležet na místě dnešního kláštera, ale kdekoliv jinde na Valdeckém panství. Reálnější je možnost, že vilemitský konvent či poustevny byly na stejném místě jako dnešní klášterní budovy a došlo zde nejspíš k zachování kontinuity.¹⁰²

V literatuře, která se klášteru věnuje, je za první doklad o jeho existenci uváděna listina pražského biskupa Jana III. z Dražic z roku 1263, která potvrzuje darování kláštera augustiniánům. V této listině jsou uváděni pouze augustiniáni. O vilemitech se nezmiňuje. Dochází tedy k rozbroji mezi touto listinou a o tři roky starší papežskou bulou *Ea quae indicio*. Situaci se snažili augustiniánští historiografové vysvětlit různými způsoby. Za věrohodnější zdroje je považována papežská listina než pozdější listinné prameny vypovídající o založení kláštera.¹⁰³

V potaz je nutné brát i možnost, že předání konventu augustiniánům mohlo být chápáno jako založení nové fundace. To by časově odpovídalo situaci, která je známá z bavorských klášterů v roce 1263. Navíc v tomto roce papež Urban IV. doporučil českému králi Přemyslovi Otakarovi II. právě řeholníky řádu svatého Augustina.¹⁰⁴

5.3 Dějiny kláštera do roku 1420

Po získání souhlasu se založením kláštera od krále Přemysla Otakara II. započal Oldřich s jeho okamžitou výstavbou. První základní kameny svého díla položil Oldřich pouhé dva dny po

¹⁰⁰ MAUR, Eduard. Počátky pivoňského kláštera – mýty, realita, otázky. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis international, 1999, ISBN 80-86067-40-8, s. 8–10.

¹⁰¹ MAUR, Eduard. Vilemitská epizoda v Čechách. In: *Od knížat ke králům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-896-9, s. 244.

¹⁰² Tamtéž, s. 245.

¹⁰³ Tamtéž, s. 245–246.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 246–247.

návratu z Prahy, kde jednal s králem. Výstavba kláštera a kostela probíhala velmi rychle. Za pouhý jeden rok byly klášterní prostory připraveny pro uvedení řeholníků.¹⁰⁵ Spěšnou výstavbu zakladateli umožnil fakt, že stavěl na vlastní půdě a vše potřebné měl po ruce. Prvotní stavba byla navíc dřevěná a okolní brdské lesy Oldřichovi poskytly pro výstavbu dostatek materiálu.¹⁰⁶

Z počátku byl Oldřich v rozpacích, protože nevěděl, které řeholníky do kláštera uvést. Jeho dilema vyřešil provinciál německé augustiniánské provincie Ital Quidi Salanus. Ten 13. května 1263 uvedl do kláštera augustiniány poustevníky. Při této události biskup Jan III. z Dražic a biskup Jindřich Jatuenský vysvětili Ostrovský chrám. Pražský biskup ztvdil uvedení augustiniánů zvláštní listinou. Její originál se nedochoval a je nám známa pouze z přepisu. Listina vypovídá o štedrosti zakladatele kláštera, jenž za přítomnosti mnoha svědků daroval řeholníkům vesnice Ostrov, Kvaň, Všeratice, pole, louky, lesy, rybník, mlýn a všechny pozemky kolem kláštera. Navíc bylo augustiniánům uděleno právo využívat, zpracovávat a těžit kovy, které byly nalezeny na jejich pozemcích. Oldřich se také vzdal jakéhokoliv dědičného práva na klášter pro sebe a své potomky. Zakladatel kláštera skonal na svém rodovém sídle hradě Valdeku 29. srpna 1371.¹⁰⁷

Po smrti Oldřicha pokračovali i jeho potomci se štedrostí vůči klášteru. Jeho prvorozený syn věnoval klášteru vesnici Trnov a druhorozený syn daroval klášteru sto kup grošů. Klášter podporoval i Oldřichův nejmladší syn Bohuslav. V dalších letech se klášterní majetek rozrostl o ves Plešivec, kterou klášter obdržel darem od Oldřichova vnuka. Vnuk zakladatele navíc věnoval i 50 kop českých grošů.¹⁰⁸ Do dějin kláštera se svojí štedrostí zapsal i pravnuček Oldřich ze Žebráka, který v roce 1326 věnoval klášteru ostatky panny svaté Dobrotivé. Jeho dar znamenal pro klášter změnu jména. Ostatky svaté Dobrotivé byly do Čech dovezeny z Říma v roce 1320. O šest let později rozhodl Oldřich ze Žebráka o jejich převezení z úschovy v kostele svatého Tomáše do kláštera na Ostrově¹⁰⁹. Nadšení z tohoto daru se šířilo mezi místními lidmi i po celém Podbrdsku. Ostatky svaté Dobrotivé byly do kláštera převezeny 23. května 1327. Jejich převoz doprovázela mohutná sláva a potlesk. Přítomnost ostatků svaté Dobrotivé vyvolala zvýšený zájem o klášter. Nově do klášterního kostela proudily zástupy

¹⁰⁵ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 18.

¹⁰⁶ MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2. s. 392.

¹⁰⁷ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 21–24.

¹⁰⁸ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 26–27.

¹⁰⁹ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 8–9.

poutníků. Až do husitských válek přicházelo každoročně velké množství křesťanů, kteří chtěli uctít posvátné ostatky svaté Dobrotivé.¹¹⁰

Dalším mimořádně štědrým členem rodu Zajíců byl Zbyněk Zajíc z Házmburku, který v roce 1352 daroval klášteru peníze na opravu kláštera a zvonice. Zbyněk zajíc zemřel v roce 1368 a ve své závěti odkázal klášteru finanční prostředky na tři mše, které měly být slouženy za klid jeho duše a dále klášteru odkázal peníze na čtyřiadvacet mší o dni svatého Valentina. Další Oldřichův pravnuk Zbyslav a jeho žena odkázali klášteru ves Kleštěnici.¹¹¹

V podpoře kláštera pokračoval další ze Zajíců Zbyněk Zámořský, jenž projevil klášteru velkou náklonnost, když věnoval na výstavbu kostela 110 kup grošů. Bohužel jeho velkorysý dar na dostavbu chrámu nestačil. Proto se rozhodl klášteru darovat půl obce Iviny a další finanční prostředky. Dobré srdce měla i jeho manželka Anežka. Ta klášteru darovala nádherný ornát vyrobený z perel a vzácný kalich.¹¹²

V roce 1411 klášter obdaroval biblí na pergamentu, slovníkem, výkladem k epištolám svatého Pavla a Petra arcibiskup Zbyněk Zajíc. I on se řadil do širokého výčtu štědrých zakladatelových příbuzných. Jeho dar byl pro augustiniány velmi cenný, protože jeho zásluhou stoupla jejich váženost v církevních kruzích.¹¹³

Rod Zajíců z Valdeka byl pro klášter důležitý i z dalšího důvodu. Mnoho jeho členů rozšířilo řady mnichů ve Svaté Dobrotivé. Například Heřman Zajíc, Hynek z Házmburku nebo Lev z Rožmitálu. Páni z Valdeka, kteří vstupovali mezi augustiniány, nikdy nepřicházeli bez dostatečně velkého jmění.¹¹⁴

Mohlo by se zdát, že veškeré jmění, které klášter získal během prvních sto šedesáti let své existence, pocházelo výlučně od pánů z Valdeka, avšak klášter měl i jiné dobrodince než jen pány z Valdeka. Za mlýn Vřín vděčili řeholníci pánu Pešíkovi z Komárova. Další pole, louky a finance obdrželi augustiniány od vdovy po Markvardovi z Bohunic. Finanční dar přijal klášter i od Sudomíra z Chlumu.¹¹⁵

Majetek kláštera kromě veškerých darů tvořilo i několik dalších vesnic, mlýnů, pozemků a mnoho jiných věcí. Díky svému veškerému majetku patřil klášter k nejbohatším klášterům

¹¹⁰ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 28.

¹¹¹ Tamtéž, s. 28.

¹¹² Tamtéž, s. 30.

¹¹³ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 8.

¹¹⁴ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 30–31.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 31–32.

Českého království.¹¹⁶ Prvních sto šedesát let bylo pro klášter velmi příznivých a v souvislosti s jeho dalším vývojem je lze označit jako zlaté časy kláštera. V následujících letech čekaly nejen klášter, ale i celou církev těžké časy, které s sebou přinesly nejednu obtížnou zkoušku. Události, které klášter postihly po roce 1420 pro něj měly fatální následky a připravily ho o jeho bohatství, kterým disponoval během zlatých časů. Klášteru se již nikdy nepodařilo svoje bohatství obnovit a zůstal navždy ožebračen.¹¹⁷

¹¹⁶ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 32.

¹¹⁷ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 8.

6 Dějiny kláštera do konce 15. století

Roky blahobytu a slávy vystřídaly roky plné zkázy a utrpení. Politické a církevní události 15. století poznamenaly i osud místního kláštera, který se do té doby těšil velkému rozkvětu, který byl způsoben jeho majetkovým postavením. Husitské války probíhaly v letech 1419–1434 a jejich běsnění se šířilo po celém našem území. Nevyhnulo se ani Berounsku a samotnému klášteru. Husitské války v dějinách kláštera reprezentují období jeho úpadku.¹¹⁸

6.1 Husitské války

Jan Žižka se nejprve zaměřil na drancování kostelů a klášterů v Praze.¹¹⁹ Prvním augustiniánským klášterem, který postihla válečná zkáza, byl klášter svatého Tomáše v Praze, kam vtrhla dne 17. dubna 1420 lůza a klášter vypálila. Stejná tragédie se odehrála 25. května v klášteře svaté Kateřiny. Ve stejném roce byl zavražděn pomocný pražský biskup Herman Schwab.¹²⁰

Po prvotní devastaci svatých míst v Praze se Žižka se stejným úmyslem vydal za hranice hlavního města. Na jaře roku 1421 se dostal až k Berounu. Město zapálil a vyplenil. Zvěsti o osudu Berouna se donesly až k mnichům ve Svaté Dobrotivé. Mniši okamžitě začali mít obavy o svůj klášter a majetek.¹²¹ Žižkova vojska pokračovala po dobytí Berouna v tažení do jižních Čech. Vojska se nebezpečně přibližovala ke Svaté Dobrotivé a vyděšení mniši začali podnikat obranné kroky.¹²² Nejcennější věci z kláštera přemístili na hrad Valdek, kde se i malá část mnichů před Žižkou ukryla.¹²³ Zbylí mniši se vydali jednat o záchranu svého kláštera. Rozhodli se vydat v zástupu Žižkovi a jeho vojsku naproti, protože se domnívali, že tímto krokem Žižku obměkčí a klášter uchrání před drancováním. Žižka všechny mnichy povraždil. Jeho bestiální nájezd nepřežilo dvacet jedna mnichů. Hrůzu přežil jen jeden novic. Navíc klášter zcela vyplenil, zapálil a rozbořil. Ničení nebyly ušetřeny ani hroby v zemi. Po strašlivém nájezdu zůstal klášter v dezolátním stavu a z tragédie se klášter velmi obtížně vzpamatovával.¹²⁴

¹¹⁸ KOŠNAR, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1903. s. 98.

¹¹⁹ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 34.

¹²⁰ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 11.

¹²¹ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 34.

¹²² KOŠNAR, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1903. s. 98.

¹²³ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 11.

¹²⁴ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 34.

Druhou ránu zasadili klášteru Pražané, kteří v roce 1422 obléhali nedaleký hrad Karlštejn. Během obléhání jeden z oddílů dorazil od Dobříše až ke klášteru. Stejně jako před rokem husité i Pražané klášter vyplnili a zapálili. Tragickou triádu dovršili Sirotcí, kteří klášter potřetí vypálili v květnu roku 1425. Po třetím vypálení byl klášter i kostel zcela zničen a zůstal několik let opuštěn.¹²⁵

6.2 Obnova kláštera

K návratu augustiniánů do Svaté Dobrotivé došlo poměrně brzy. Řádový život zde byl obnoven již v roce 1468. Areál byl v době návratu řeholníků stále v kritickém stavu. Triáda zkáz na něm zanechala mnoho rozsáhlých škod. Kostel přišel o střechu a věž. Zdi v kostele se rozpadaly, gotická okna byla zazděna a opěrné vnější sloupy byly poškozeny.¹²⁶

Obnova kláštera započala v roce 1469, kdy převor Mořic požádal o povolení navrátit do kostela ostatky svaté Dobrotivé. Po udělení povolení se aktivní mnich rozhodl vydat do Říma, aby u papeže Alexandra IV. vymohl odpustky pro všechny, kteří se, jakkoliv zapojí do obnovy kláštera a kostela.¹²⁷ Převor Mořic se zasadil o přesunutí ostatků svaté Dobrotivé do bezpečí před případným vpádem utrakvistů. K němu nakonec došlo roku 1483, nebo 1484.¹²⁸

V roce 1496 byla zahájena obnova celého areálu. Klášter i kostel byly zastřešeny. V kostele proběhla renovace chrámové lodi, výměna oken a oprava opěrných zdí. Dále byly v kostele i v klášteře položeny nové podlahy.¹²⁹ Převor Mořic při rekonstrukci kláštera dbal na jeho zvelebení a pro mnichy byly vybudovány skromné světničky.¹³⁰

Rozsáhlou rekonstrukci umožnily finanční dary od třech významných pánů království Českého. Po několikáté v dějinách se projevila náklonost Zajíců z Valdeka ke Svaté Dobrotivé. Jedním ze třech dárců byl nejvyšší kancelář Jan Zajíc z Házmburka, který pocházel z rodu Zajíců. Zbylí

¹²⁵ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 11.

¹²⁶ MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2. s. 399.

¹²⁷ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 11.

¹²⁸ KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů – eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 178.

¹²⁹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014, roč. 28. č. 1. s. 29.

¹³⁰ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 38.

dva podporovatelé byli nejvyšší kancléře Jan ze Šeemberka a nejvyšší purkrabě Zdeněk Lev z Rožmitálu.¹³¹

Největší zásluhu na obnově kláštera měl převor Mořic, který stál v jeho čele třicet tři let. Po dokončení rekonstrukce jeho jméno mizí z kronikářských záznamů. Zřejmě se rozhodl pro přesun do klidnějšího prostředí kláštera sv. Tomáše v Praze. Zemřel v roce 1502 a byl pohřben ve Svaté Dobrotivé.¹³²

¹³¹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 30.

¹³² BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 34.

7 Dějiny kláštera v 16. století

Sotva se klášter vzpamatoval z hrůz doby minulé už musel znovu čelit těžkým časům. Situace v první polovině 16. století nebyla pro klášter příznivá. Z Německa se šířilo luteránství a na českém území převládalo protestanské vyznání. Navíc se na Podbrdsku v první polovině 16. století výrazně rozšířilo Augsburské vyznání.¹³³ Svatá Dobrotivá jako klášter žebravého řádu římskokatolické církve nenacházela finanční podporu od žádné významné osobnosti tehdejší doby. Výjimku představovaly dary od Markéty, manželky Jana Zajíce z Házmburka, která byla poslední donátorkou kláštera z rodu Zajíců. Po její smrti v roce 1551 klášter finančně strádal ještě více. Nikdo další z rodu Zajíců klášter nefinancoval, protože samotný rod chudl a ztrácel svoje postavení a vliv.¹³⁴ Udržovat klášter bylo pro mnichy stále složitější. K finančním problémům se připojil i fakt, že císař Maxmilián tajně podporoval luteránství a kalvinismus.¹³⁵ Celá situace vedla k tomu, že řeholníci postupně svůj klášter opouštěli. Převor Maximus, nástupce převora Mořice, který stál v čele kláštera v letech 1503–1548, se musel několik let ukrývat u sedláka, jenž žil v blízkosti kláštera před místním lidem, který inklinoval k novému učení a vyhrožoval převorovi smrtí.¹³⁶ Situace vygradovala v roce 1552, kdy klášter opustil jeho poslední obyvatel páter Jan.¹³⁷

7.1 Klášter po odchodu augustiniánů v roce 1552

Rok po odchodu augustiniánů se opuštěné Svaté Dobrotivé ujali Zajícové, kteří proměnili klášter a jeho pozemkový majetek v obyčejný rodový statek.¹³⁸ Tímto krokem bylo navždy zamezeno návratu řeholníků, neboť Zajícové si přivlastnili veškerý klášterní majetek a řeholníci by v případě svého návratu nemohli využívat svůj dřívější majetek.¹³⁹

První majitel kláštera, Jan III. Zajíc z Házmburka, zemřel v roce 1553. Zanechal po sobě čtyři syny Václava, Jiřího, Mikuláše a Kryštofa, kteří si zděděný majetek rozdělili až pět let po smrti

¹³³ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 39.

¹³⁴ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 30.

¹³⁵ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 12.

¹³⁶ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 40.

¹³⁷ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 12.

¹³⁸ MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2. s. 399.

¹³⁹ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 41.

svého otce. Veškeré klášterní zboží připadlo prvorozenému synovi Václavovi. Václav se ale kláštera o několik let později vzdal a klášterní zboží přešlo do rukou jeho bratra Jiřího.¹⁴⁰

Jiří byl první ze Zajíců, kdo si nechal v klášteře vybudovat sídlo, ve kterém občas přebýval, aby mohl kontrolovat svého úředníka, který v klášteře trvale žil a měl na starosti péči o veškerý klášterní majetek. Úředník Jiljí Mrákotínský z Chrástu založil v roce 1578 klášterní urbář, ve kterém byly vedeny záznamy o klášterním jmění ze všech vsí, které klášteru patřily. Ke klášteru ve druhé polovině 16. století patřily vsi – Zaječov, Těně, Újezd, Jivina, Rpety, Lhota, Těžkov, Kvaň a Hudečkův mlýn. V dalších letech vedli urbář úředníci Vít ze Rzavého, Václav Špulíř z Jiter a Daniel Vlčovský z Hory a Tábora. Po smrti Jiřího Zajíce rozhodovala v letech 1581–1585 o majetkových a hospodářských záležitostech jeho druhá žena Anna Zajícová, která byla poručnicí svého syna Viléma, který nebyl po smrti svého otce ještě plnoletý. Po dosažení plnoletosti Vilém Zajíc v roce 1591 prodal Svatou Dobrotivou. Klášterní majetek nechal ze Svaté Dobrotivé převést na Budyni a Mšený, kde po prodeji kláštera žil. Vilém Zajíc zemřel v roce 1598 bezdětný.¹⁴¹

Novým majitelem kláštera se stal Ladislav z Lobkovic. Ladislav se společně se svým bratrem angažoval v záležitostech, které byly namířené proti císařovi Rudolfovi II. V důsledku jejich jednání upadli oba bratři v císařovu nemilost. V roce 1594 byl Ladislavovi zkonfiskován jeho majetek.¹⁴²

Poslední ze Zajíců, Jan Zbyněk z Házemberka, měl v úmyslu klášter obnovit a navrátit mu jeho dřívější slávu, ale nepodnikl žádné kroky, které by jeho úmysl realizovaly. Pravděpodobně neměl pro svůj záměr dostatek finančních prostředků, protože rod Zajíců neustále chudl. Svatou Dobrotivou sice Jan Zbyněk neobnovil, ale zrekonstruoval jiná rodová sídla a nechal také vystavět nové domy. Jeho investice ho dovedly do enormního zadlužení a kvůli němu začal rozprodávat rodinný majetek. Po jeho smrti nedokázali jeho dva synové zlepšit postavení rodu a Zajícové definitivně vymírají.¹⁴³

¹⁴⁰ ROŽMBERSKÝ, Petr. Tvrz ve Svaté Dobrotivé. In: *Hláška: Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka*. Plzeň, 2020. roč. 31. č. 4. s. 49.

¹⁴¹ ROŽMBERSKÝ, Petr. Tvrz ve Svaté Dobrotivé. In: *Hláška: Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka*. Plzeň, 2020. roč. 31. č. 4. s. 49–50.

¹⁴² MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2. s. 399.

¹⁴³ BRAND, Bernard Max. *Kláster Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 47–48.

8 Dějiny kláštera v 17. století

Na začátku 17. století byl klášter stále osiřelý a po zkonfiskování majetku Ladislava z Lobkovic patřil královské komoře. Mezi augustiniány se zrodila naděje, že by mohlo dojít k jejich návratu do kláštera, protože císař Rudolf II. byl jejich řádu nakloněn. K návratu řeholníků do jejich bývalého sídla nedošlo, protože jejich návrat komplikovaly nepříznivé události a fakt, že mezi členy augustiniánského řádu bylo mnoho cizinců. Klášter zůstal opuštěný i v dalších letech a nebyly na něm provedeny žádné opravy. Nejhorší situace nastala před bitvou na Bílé Hoře. V roce 1620 usedl na český trůn zimní král Fridrich Falcký. Ještě téhož roku do Čech táhlo císařské vojsko společně s vojskem bavorským. Král na svoji obranu vyslal proti zmiňovaným vojskům Uhry. Ti se dostali až k Rokycanům. Uhři během tažení podnikly nejednu loupežnou výpravu, které neunikla ani Svatá Dobrotivá. Uhři z kláštera ukradli veškerý zbylý majetek a poničili i kapli sv. Dobrotivé a její ostatky rozprášili po okolí. Věci, které byly drancování Uhrů ušetřeny, zničila místní chudina. Obyvatelé Zaječova a okolních vesnic pokračovali v dalších letech v devastaci kláštera a kostela. Kostel zůstal beze střechy a deště ničily jeho interiér a trámy byly rozkradeny místní chudinou. Stejný osud potkal i dřevěné podlahy v klášteře. Majitel strašické huti Matyáš Zanneti pokaždé, když potřeboval pro jakékoli účely kámen, zavítal do kostela, kde kámen odebíral z podpěrných pilířů. Jeho čin neprospíval kondici kostela a hrozilo celé jeho sesunutí. Kostel byl ve velmi zoufalém stavu a lidem bylo zakázáno do něho vstupovat, protože jim hrozilo nebezpečí.¹⁴⁴

8.1 Rekonstrukce

Významným rokem v historii kláštera je rok 1637, kdy se stal císařským hejtmanem Zbirohu Jan Koleus z Kolína, jenž byl plzeňským rodákem a místní krajina mu byla dobře známa. To mohl být jeden z důvodů, proč mu osud Svaté Dobrotivé nebyl lhostejný. Ihned po nástupu do funkce informoval českou komoru o stavu kláštera a požadoval odstranění alespoň nejzávažnějších závad.¹⁴⁵ Česká komora vyzvala hejtmana, aby ji sdělil, kolik by oprava celého areálu stála. V další komunikaci hejtman českou komoru několikrát ujistil, že nejnnutnější opravy nebude možné provést za méně než tisíc zlatých. Komora se zřejmě na rekonstrukci nepodílela, ale Koleusovi se podařilo v roce 1638 sehnat dostatek peněz a o rok později započaly opravy na kostele. Nejprve byla opravena okna v kapli sv. Dobrotivé. Následně byla nad kostelem položena nová střecha a došlo k opravě shnilého stropu. Tyto opravy umožnily

¹⁴⁴ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 50–51.

¹⁴⁵ MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2. s. 399.

konat v kostele znovu bohoslužby, ale ve Svaté Dobrotivé stále nebyli žádní řeholníci, protože klášter setrval v neobyvatelném stavu. Z tohoto důvodu se hejtman obrátil znovu v roce 1640 na komoru a dovolával se opravy kláštera.¹⁴⁶

K výraznějším renovacím kláštera i kostela došlo v letech 1641–1642. Velká část náprav byla financována z almužen a darů, které sám hejtman dobrovolně vybíral při procesích o jejichž obnovení se zasadil.¹⁴⁷ I přesto, že byl kostel již částečně opraven, nebylo v něm žádných duchovních. Augustiniáni v roce 1650 po výzvách hejtmana Koleuse požádali císaře Ferdinanda III., aby se mohli vrátit zpět do svého kláštera. První prosbu císař nevyslyšel. Augustiniáni své prosby nesčetněkrát opakovali. Novým zbirožským hejtmanem se stal roku 1659 Rafael Gallides z Rosendorfu.¹⁴⁸

Augustiniáni v roce 1668 podali další žádost o navrácení kláštera. Královská komora požádala zbirožského hejtmana o vyjádření jeho názoru na žádost augustiniánů. Hejtman Rafael Gallide sepsal dne 7. července 1668 rozsáhlou zprávu, ve které popsal stavební stav kostela a kláštera. Ve své zprávě zmínil i to, že Boží služby ve Svaté Dobrotivé jednou za čtyři týdny vykonává farář cerhovický. Hejtman se k žádosti stavěl negativně a komoru varoval před nároky augustiniánů. Krátce poté hejtman umřel a v úřadu ho vystřídal Samuel Ignác de Bois, který v následujících letech projevoval ke Svaté Dobrotivé náklonnost a později i k augustiniánskému řádu. V roce 1675 požádala komora hejtmana de Boise, aby sepsal zprávu o stavu kostela a kláštera. Hejtman ve své odpovědi zdůrazňoval nutnost opravy střechy nad kostelem. Svatá Dobrotivá se žádných oprav od komory nedočkala, protože v roce 1676 dosáhli augustiniáni po několika letech úsilí svého cíle. Díky kladnému vztahu hejtmana de Boise ke Svaté Dobrotivé se rozhodl augustiniánský provinciál Leo Schade sepsat v roce 1675 další žádost o navrácení kláštera. Na jeho žádost pozitivně reagoval dne 9. ledna 1676 císař Leopold I. a vydal listinu stvrzující navrácení kostela a kláštera augustiniánskému řádu. V únoru 1676

¹⁴⁶ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 31–32.

¹⁴⁷ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 32.

¹⁴⁸ KOŠNAR, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1903. s. 98.

česká komora sdělila císařovo rozhodnutí zbirožskému hejtmanovi de Boisovi. K návratu augustiniánů do Svaté Dobrotivé došlo ještě v roce 1676.¹⁴⁹

Před uvedením augustiniánů zpět do kláštera měl klášter v letech 1665–1667 jednoho obyvatele. Pobýval zde poustevník Matěj Jakub Zelenka. Místním lidem se však nelíbilo jeho chování a byla na něho podána stížnost. V důsledku stížnosti se zbirožský hejtman rozhodl poustevníka zatknout a návrat do kláštera mu byl navždy zakázán.¹⁵⁰

8.2 Návrat řeholníků

V roce 1676 dovolil císař Leopold I. po dvaceti šesti letech od první žádosti augustiniánům návrat do jejich starobylého kostela a kláštera.¹⁵¹ Rozhodnutí císaře bylo pozitivní zprávou nejen pro augustiniány. Zpráva o návratu řeholníků se šířila podbrdským regionem a u místního lidu vyvolala velké nadšení, protože v širokém okolí nebylo žádného stálého kněze. Často se ve Svaté Dobrotivé konaly pohřby bez přítomnosti kněze, děti musely dlouho čekat na křest, nebylo postaráno o nemocné a došlo k úpadku veškerého duchovního života.¹⁵²

K slavnostnímu uvedení řeholníku zpět do kláštera došlo 5. července 1676 a předcházely mu pečlivé přípravy, neboť k němu byli přizváni zástupci šlechty, duchovních i úředníků. Den před uvedením dorazila na zámek Zbiroh komise skládající se z císařských a arcibiskupských úředníků. Komise na Zbirohu přespala a následující den se vydala do Zaječova. Nejprve byl před kostelem přednesen císařský dekret. Poté byl císařským provinciálem přiveden ke dveřím kláštera nový převor Chrysostom Otto a zbylí řeholníci. Prevor obdržel klíče od kláštera a následně byla sloužena mše. Po skončení Božích služeb se konala pro všechny přítomné honosná hostina.¹⁵³

Řeholníci při svém opětovném uvedení do kláštera neobdrželi žádné dary a nedostali ani žádný pozemek či zahradu. Stav kláštera byl stále žalostný a první obyvatelé kláštera žili v narychlo zhotovených dřevěných světničkách.¹⁵⁴ Společně s převorem v klášteře žili dva kněží Adeoádat

¹⁴⁹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 33–34.

¹⁵⁰ ZAHRADNÍK, Pavel. Poustevník Matěj Jakub Zelenka a klášter ve Svaté Dobrotivé. In: *Bibliotheca Strahoviensis*. Praha: Strahovská knihovna, 2001, roč. 7. č. 4–5. s. 105–106.

¹⁵¹ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 14.

¹⁵² BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 54–55.

¹⁵³ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 34–35.

¹⁵⁴ KOŠNAR, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1903. s. 99.

Pitter a Pavel Agerle a jeho bratr Ondřej. V klášteře, kde vládla bída, nebyly ani věci základní potřeby, které řeholníkům poskytl pražský klášter sv. Tomáše. V horším stavu, než klášter byl velký kostel. Řeholníci se do něho báli vstupovat a pro účely konání mší byla opravena dnešní kaple sv. Mikuláše. V kostele také chyběly potřebné liturgické nástroje. Převor Filip Rosenthaler započal v roce 1679 s opravami kostela na něž finančním obnosem přispěl dokonce samotný císař Leopold I.¹⁵⁵

V dalších letech obdržel klášter finanční dary od královské komory, které byly využity společně s penězi od augustiniánů na dostavbu kláštera. Stavební práce ve Svaté Dobrotivé pokračovaly až do konce 17. století. Interiér kostela byl obnoven za pomoci okolních měst. Ta darovala finanční prostředky na zhotovení několika oltářů. Oltář sv. Moniky vznikl díky městu Rokycany, Plzeň věnovala finanční příspěvek na výstavbu oltáře sv. Augustina a v neposlední řadě z mnohých darů od dobrovolníků byl vybudován oltář Panny Marie sedmibolestné. Po mnoha letech, kdy neměl klášter žádné obyvatele, byl v tragickém stavu i zdejší hřbitov. Místní řeholníky navíc trápil fakt, že v klášteře nebyla žádná řádová hrobka, do které by byla těla řeholníků po jejich smrti uloženy. Situace se změnila až v roce 1691, kdy převor Pelikán nechal v kostele vybudovat hrobku.¹⁵⁶

Po odchodu převora Pelikána byl sepsán stav kláštera v letech 1689–1692, ve kterém byla obsažena i rubrika shrnující veškeré stavební úpravy provedené ve Svaté Dobrotivé v těchto letech. Jednalo se o novou šindelovou střechu a její navýšení. Finanční dary umožnily zakoupení nového zvonu. Rozšířila se kaple sv. Dobrotivé a proběhla oprava kaple sv. Mikuláše. Byly postaveny nová kamna s komínem v sakristii a v té samé sakristii obdržely skříňky nová dvířka. V kostele přibylo sedm nových sedadel pro řeholníky. Proběhla renovace dveří v kostele i v klášteře a došlo k postavení dalších dvou pokojů k obývání. Vykopány byly základy sklepa a renovace se dočkala i klášterní dvůr. Nově byla vydlážděna cesta ke konventu.¹⁵⁷

V roce 1692 se úřadu převora ve Svaté Dobrotivé ujímá, známý historiograf, Valentin Weidner. Jeho působení v klášteře netrvalo dlouho. V letech 1692–1695 se v klášteře vystříдалo několik převorů, ale žádný z nich nenechal na klášteře či kostele provést jakékoliv rozsáhlejší stavební

¹⁵⁵ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 55.

¹⁵⁶ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 38.

¹⁵⁷ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 43.

práce, jak informuje soupis o stavu kláštera ve zmiňovaných letech. Došlo pouze k renovaci oken. Od roku 1695 měl klášter nového převora, kterým byl Tomáš Scharff. V době jeho tříletého působení byl sepsán další soupis o stavu kláštera, který podává svědectví o dalších renovacích. V závěru 17. století došlo k obnově oken v kuchyni a spíži a nad kuchyní byla vybudována komora s novými okny, dveřmi a podlahami. Před začátkem nového tisíciletí byl v klášteře zhotoven pro řeholníky společný záchod a proběhla renovace sklepů. Na okna třech světniček byly instalovány mříže.¹⁵⁸

¹⁵⁸ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 44.

9 Dějiny kláštera v 18. století

Z let 1701–1704, kdy byl převorem Konrád Stephan, pochází další dochovaný soupis o stavu konventu. Nenalezneme v něm žádné zmínky o výraznějších stavebních pracích. V uvedených letech došlo pouze ke koupi sochy sv. Jana Nepomuckého a k nutné opravě prasklého zvonu. V letech 1704–1707 se v čele kláštera vystřídali dva převoři – Bernard Schindeler a Alexius Rosentaller. Za jejich působení byla v kostele dokončena horní podlaha. Klášter se v horním patře rozrostl o čtyři nové pokoje s dveřmi, okny, skříněmi a kamny a v dolním patře o jeden pokoj s kamny. V obou patrech byla položena nová podlaha a bylo vyměněno jedenáct oken. V klášteře byl dodělán sklep na uchovávání ledu. V kostele byla obnovena podlaha a zvony.¹⁵⁹

Od návratu řeholníků do Svaté Dobrotivé uplynulo již více než třicet let. Řeholníky od jejich návratu neustále zaměstnával špatný stav celého areálu. V kostele neustále probíhaly nemalé rekonstrukce. Docházelo i k častému zvelebování kláštera, kde řeholníci žili. I přes veškeré snahy o obnovení bývalého blahobytu nebyl stav kláštera v roce 1712 nikterak uspokojivý. Byl popisován jako chudý, zanedbaný a skromně vybavený. Podoba budovy, jak ji známe dnes, byla dokončena v roce 1713, kdy došlo k přemístění hlavního klášterního vchodu.¹⁶⁰

V barokním období se zrodil velkolepý plán převora Antonína Čakerta na rozšíření kláštera. O jeho úmyslu svědčí psaní z roku 1719 adresované české komoře, kde prezentuje svůj návrh na rozšíření kláštera o další křídlo. K jeho stavebnímu plánu potřeboval od české komory získat pozemek o rozloze dvou sáhů. Ke zmiňované stavbě nikdy nedošlo.¹⁶¹

V předešlé kapitole jsem avizovala, že augustiniáni při svém návratu do Svaté Dobrotivé neobdrželi darem žádný nový pozemek. Na počátku 18. století si pořídili za souhlasu Stubka Gebharda alespoň malou zahrádku. V této době starosti řeholníkům působilo blízké hospodářské stavení, kde mohl kdykoliv vinou čeledníků vzniknout požár, který by ohrožoval klášter a kostel. Obavy řeholníků o svůj areál ukončila v roce 1728 česká komora, která se rozhodla vyhovět žádosti převora Michaela Mareschla o udělení nových pozemků klášteru.

¹⁵⁹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 44.

¹⁶⁰ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 44–45.

¹⁶¹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 45.

Z rozhodnutí české komory proběhlo zrušení obávaného vrchnostenského dvora a část jeho pozemků byla rozprodána zdejšími sedláky. Řeholníci pro svůj užitek získali pouze louku a chatrné místnosti s příslibem, že budou zbourány a na jejich místě budou postaveny nové.¹⁶²

V roce 1732 se v brdských lesích konaly dvorní hony. Nejurozenějším účastníkem honu byl samotný císař Karel VI. a jeho choť Alžběta. Po skončení honu se císařští manželé vydali do kláštera, kde augustiniáni pořádali venkovní hostinu. Po hodování se císař odebral pomodlit do kostela. Návštěvu císaře ve Svaté Dobrotivé se snažili augustiniáni využít k dalšímu jednání ohledně pozemků zrušeného dvora. Jednání byla neúspěšná, protože dvorská komora žádost o dva roky později zamítla.¹⁶³ Augustiniáni opětovně podali žádost v roce 1737. Tentokrát již dvorská komora v roce 1738 s návrhem souhlasila. Potvrdila, že klášter může strhnout staré zemědělské budovy a začít využívat pozemky. Ve stejném roce augustiniáni nechali budovy zbourat a získaný pozemek využili k rozšíření klášterní zahrady.¹⁶⁴

V roce 1745 byl v klášterním kostele zrenovován hlavní oltář a do kostela bylo umístěno několik nových obrazů. V padesátých a šedesátých letech 18. století nebyly v kostele ani v klášteře provedeny žádné větší opravy. Pouze v roce 1851 byla opravena věž zvonice a o dva roky později byla provedena mírná renovace oltáře Tří křížů.¹⁶⁵

9.1 Vláda císaře Josefa II.

Vzestup katolictví začal slábnout v první polovině 18. století, kdy se za krátké vlády Josefa I. objevily první náznaky restriktivní politiky vůči církvi. Represe pokračovaly za vlády císaře Karla VI. a zesilovaly za vlády jeho dcery Marie Terezie. Svého vrcholu dosáhly za vlády Josefa II., který se ujal vlády po smrti své matky v roce 1780. Osvícenský panovník směřoval svoji pozornost i k církvi, která během jeho desetileté vlády prošla řadou reforem. Prvním jeho počinem v církevní oblasti byl dekret ze dne 28. března 1781, který uvedl v platnost *Placentum regnorum*. Dne 6. dubna 1784 vydal císařský dekret, který například určoval, kolik svíček smí hořet na oltáři během mše. Císařově pozornosti neunikly ani kláštery, které považoval za zbytečné a neužitečné. Veřejně se netajil myšlenkou na jejich hromadné rušení. K jeho plánu

¹⁶² BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 68.

¹⁶³ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 69–70.

¹⁶⁴ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 45.

¹⁶⁵ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 45–46.

se objevilo několik námitek. Ty upozorňovaly na to, že rušení klášterů by bylo zásahem do cizího práva a narušovalo by to církevní svobodu, kterou každému zaručoval Toleranční patent. Žádnou z námitek císař nebral v potaz.¹⁶⁶

V platnost vcházely škodlivé rozkazy a patenty, které měly oslabit postavení klášterů. Největší negativní dopad na kláštery měl kabinetní dopis císaře ze dne 30. října 1781. Následně docházelo k rušení klášterů se staletou historií, jejichž zakladateli byly starobylé šlechtické rody nebo samotní čeští králové.¹⁶⁷

Prvním zrušeným augustiniánským klášterem v Čechách byl klášter sv. Kateřiny v Praze. Řeholníci svůj klášter museli opustit v březnu roku 1787. Po jejich odchodu se z kláštera staly kasárny a později nemocnice. Od roku 1778 byl klášter v Pivoni využíván k vojenským účelům. Dalším českým augustiniánským klášterem, které mu se zrušení nevyhnulo, byl mělnický klášter. Ten zanikl v roce 1789 a jeho budovy zakoupil místní aristokrat, který poměrně brzy budovy bývalého kláštera přeměnil v hotel.¹⁶⁸

Rušení klášterů se odehrávalo s velkou bezohledností. Řeholníci museli své kláštery opustit bez jakéhokoliv klášterního majetku. Řeholníci ze zrušených klášterů měli na výběr ze dvou možností, jak žít po zrušení jejich kláštera. První možností byl vstup do řádu světského duchovenstva. Druhou možností byl život mimo klášter dotovaný z nuzného výslužného. Majetek klášterů byl zabaven státem, který založil náboženský fond. Nově vzniklý fond sloužil pro financování nových císařských far a pro financování všech ostatních církevních náležitostí.¹⁶⁹

Zrušena měla být i Svatá Dobrotivá. S tímto záměrem dorazila do kláštera v roce 1787 komise z Voboříšského kláštera a sepsala seznam veškerého majetku, kterým Svatá Dobrotivá disponovala. Komise svůj záměr sdělila místnímu rychtáři Matějovi Vodrážkovi, který ihned po odjezdu komise začal jednat. Požádal obce Olešnou, Těně a Kvaň, aby každá vyslala odpoledne do kláštera svého zástupce. O rozhodnutí komise na odpolední schůzi informoval zástupce okolních obcí i řeholníky. Všichni přítomní byli jednoznačně proti zrušení kláštera.

¹⁶⁶ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 15–16.

¹⁶⁷ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 73–74.

¹⁶⁸ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 16.

¹⁶⁹ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 75.

Rychtář si na druhý den smluvil schůzku s předsedou komise, aby ho poprosil o zachování kláštera a sdělil mu důvody, proč by ve Svaté Dobrotivé měla vzniknout duchovní zpráva.¹⁷⁰

Předseda komise rychtáře vyslechl a odkázal ho s jeho prosbou na samotného císaře Josefa II. O rok později 18. května 1789 přijela do kláštera další komise, která měla rozhodnout o jeho potřebě. Mezi členy komise byl vikář berounský Josef Každý a krajský komisař pan Šul. K rozhodování komise o existenci kláštera v dalších letech byl přizván farář z Mýta, Mrtníku a Strašic, strašický rychtář a všichni rychtáři z okolních vesnic.¹⁷¹ Všichni přítomní kromě faráře z Mýta vypověděli, že zdejší klášter je pro Zaječov a okolí nesmírně důležitý, protože místní řeholníci posluhují svátostmi obyvatelům Zaječova, Olešné, Nových statků a Jiviny. Také zdůraznili, že místní řeholníci často pečují o zraněné muže z místních hutí a lesů. Existence byla důležitá i pro dvě stě padesát místních dětí, kterým klášter zajišťoval výuku náboženství a základních předepsaných předmětů.¹⁷²

Veškeré zmíněné důvody vedly ke kladnému rozhodnutí komise. Dne 28. listopadu 1789 se místním krajem rozesla radostná zpráva, že císařem bylo rozhodnuto o ponechání místního kláštera a bylo rozhodnuto o ustanovení fary v klášteře. Ke slavnostnímu otevření fary za přítomnosti vikáře berounského Josefa Každého, vrchního pána zbirožského a Václava Svobody na první adventní neděli roku 1789. Z kláštera byl vypraven slavností průvod, v jehož čele stál převor kláštera Maximus Korren, který byl následně jmenován farářem. Po jmenování sloužil farář mši a slavnost byla zakončena hostinou.¹⁷³

Následující den se vydalo procesí na místní hřbitov, kde v kostele Všech Svatých museli zástupci všech vesnic, které patřily pod faru, podepsat listinu o jejím založení. Při této příležitosti si berounský vikář všiml nedostatečného vybavení kostelíka. Na jeho popud

¹⁷⁰ TOPINKA, Jiří a FRYAUFOVÁ, Kateřina. Zápisky zaječovského rychtáře z let 1771–1793. In: *Minulost Berounska 5. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2002. ISBN 80-238-8324-0. s. 274.

¹⁷¹ TOPINKA, Jiří a FRYAUFOVÁ, Kateřina. Zápisky zaječovského rychtáře z let 1771–1793. In: *Minulost Berounska 5. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2002. ISBN 80-238-8324-0. s. 274–275.

¹⁷² ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 46.

¹⁷³ TOPINKA, Jiří a FRYAUFOVÁ, Kateřina. Zápisky zaječovského rychtáře z let 1771–1793. In: *Minulost Berounska 5. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2002. ISBN 80-238-8324-0. s. 276–277.

darovali pražští augustiniáni Svaté Dobrotivé svrchní mešní roucho pro kněze a jáhna a skříňku na hostie.¹⁷⁴

Svatou Dobrotivou se před josefinskými reformami podařilo ubránit, avšak za oběť jim padl kostelík Všech Svatých na zaječovském hřbitově. O jeho zbourání bylo rozhodnuto dne 11. března 1792. Uvolněné místo bylo využito k rozšíření hřbitova pro hroby obyvatel z vesnic, které patřily k místní faře.¹⁷⁵ S rozhodnutím o stržení kostelíku souhlasil i zdejší farář, protože kostelík byl ve špatném stavu a dlouhá léta na něm nebyly provedeny žádné opravy. Hřbitovní kostelík navíc nebyl ani příliš využíván. Mše se v něm během roku téměř nesloužily a smuteční obřady většinou probíhaly ve Svaté Dobrotivé. V inventáři z roku 1800 je uvedeno, že kostelík byl opravdu zbořen a jeho hlavní oltář byl přesunut do kostela Svatá Dobrotivá.¹⁷⁶

V této době bylo zvykem, že hřbitov se nacházel v těsné blízkosti kostela. Jinak tomu nebylo ani ve Svaté Dobrotivé, kde byl hřbitov situován na západní straně. Brzy se zdejší pohřební místo ukázalo jako nedostačující, protože nemělo příliš velkou rozlohu a nebylo vhodné pro pohřbívání, protože bylo velmi vlhké. Augustiniáni v dalším století proto usilovali o vytvoření nového hřbitova, který byli ochotni vybudovat na vlastní náklady.¹⁷⁷

¹⁷⁴ TOPINKA, Jiří a FRYAUFOVÁ, Kateřina. Zápisky zaječovského rychtáře z let 1771–1793. In: *Minulostí Berounska 5. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2002. ISBN 80-238-8324-0. s. 277.

¹⁷⁵ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 46.

¹⁷⁶ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 88–89.

¹⁷⁷ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 89.

10 Dějiny kláštera v 19. století

10.1 Historie kláštera v první polovině 19. století

Augustiniáni i nadále věrně sloužili zdejšími lidem. V klášteře trvale zůstávali tři až čtyři řeholníci, ačkoliv klášter mohlo trvale obývat až sedm řeholníků. I v první polovině 19. století pokračovaly opravy kostela a zvelebování kláštera.¹⁷⁸ V roce 1818 byly v klášteře vybudovány nové dva byty pro učitele, kteří vedli ve Svaté Dobrotivé výuku všeobecných předmětů. Školní výuka probíhala přímo v klášteře ve dvou učebnách. V roce 1822 byla realizována rekonstrukce střechy kláštera právě v části, kde se nalézaly učebny, učitelské byty a místnost pro učitelského pomocníka. Učebny a byty byly situovány do přízemí. Řeholníci obývali pokoje v prvním patře.¹⁷⁹

Značnější stavební práce se konaly ve Svaté Dobrotivé v letech 1826–1830 a týkaly se kostela i kláštera. Jejich zásluhou má kostel dnešní vzhled. Jednání o plánovaných stavebních pracích začalo v červenci 1822, kdy pan Kulka, stavební správce, podal zbirožskému vrchnímu úřadu zprávu o špatném stavu střechy na kostele, klášteře a věži. Ve své zprávě také upozorňoval na nutnost renovace trámů, které byly už prohnílé. Na jeho zprávu o rok později reagoval zbirožský stavební úřad, který vyhotovil dva rozpočty, plány na opravu a posvětil opravu střechy nad celým konventem. Kulka se s obdrženými rozpočty a plány obrátil na zbirožský vrchní úřad a připojil zprávu o dalších menších klášterních a kostelních opravách, které bude nutno vykonat. Posledním krokem k zahájení renovace byl souhlas s rozpočty od státní účtárny, který byl udělen až se tříletou prodlevou v roce 1826, kdy opravdu byly stavební práce započaty. Stavební práce byly prováděny pod vedením stavitele Karla Čecha a dokončeny byly na podzim roku 1828. Při kontrole provedených prací bylo rozhodnuto o nutnosti dalších úprav exteriéru kostela i kláštera. První fáze prací byla vyúčtována na devět tisíc zlatých. Druhá fáze prací byla dokončena v roce 1830 a stála dvě stě zlatých, přičemž se jednalo o pouhé vybělení celého konventu.¹⁸⁰

V roce 1839 vlastnila Svatá Dobrotivá kapli sv. Mikuláše Toskánského, kapli sv. Dobrotivé, oltář Zvěstování Panny Marie, kredenční oltář s obrazem sv. Jana Nepomuckého, oltář sv.

¹⁷⁸ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 17.

¹⁷⁹ ZAHRAVNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 46.

¹⁸⁰ ZAHRAVNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 46–47.

Kříže, oltář Panny Marie Bolestné, oltář sv. Augustina, oltář sv. Moniky, oltář sv. Tekly, oltář Všech svatých a oltář sv. Dobrotivé. V klášterním přízemí se nacházela sakristie, místnost pro uchovávání kostelních věcí, byt kostelního sluhy, zimní jídelna, schodiště, toaleta, kuchyň, čeledník, forna, spíž a učitelské byty. V prvním patře byly dvě velké školní učebny, pokoj pro choré a toaleta. V jižním křídle byl byt převora, který tvořily dva pokoje a rozsáhlá knihovna. Dále další dva pokoje pro řeholníky, pokoj pro hosty, společná knihovna a obrazy.¹⁸¹

Do poloviny 19. století nebyly v klášteře ani kostele udělány žádné výraznější opravné nebo stavební práce. Docházelo pouze k průběžným opravám střechy dle aktuální potřeby.¹⁸²

10.2 Historie kláštera ve druhé polovině 19. století

V padesátých letech se řešila otázka, kdo má stavební a opravné práce na kostele a klášteře financovat. V roce 1852 řeholníci žádali o výstavbu nového hřbitova, protože kapacita tehdejšího hřbitova byla již vyčerpána a jak jsem již zmiňovala v deváté kapitole ani prostředí, kde se hřbitov nacházel nebylo pro jeho existenci vhodné.¹⁸³

V roce 1866 začala válka mezi Rakouskem a Pruskem, která měla pro naše území negativní následky, neboť rakouská vojska neztvrdila. Po skončení války se vítězní Prusové vydali na tažení po celé naší zemi. Netrvalo to příliš dlouho a Prusové dorazili i do Zaječova. První Prusové byli v Zaječově spatřeni dne 18. srpna 1866.¹⁸⁴ Následně byla obec i klášter až do 19. září 1866 Prusy okupována. Prusové okamžitě zabrali vše, co spatřili a ubytovali se v klášteře, kde důstojníci obývali první patro. Školní učebny přeměnili ve vojenský žalář a v přízemí si zřídili strážní síň. K největším zvěrstvům během jejich krátkého pobytu docházelo na klášterním dvoře, kde na stromy přivazovali neposlušné vojáky. Po celý měsíc, kdy klášter Prusové obývali, řeholníci živořili, protože Prusové požadovali kvalitní jídlo ve velkém množství. Situace se změnila až po uzavření míru. Po něm se jejich požadavky výrazně uskromnily a vystačili si s jídly mnohem prostšími. Během jejich měsíčního působení v klášteře nedošlo k závažnějším škodám. Jen několik málo důstojníků se nechovalo slušně. Ač celá událost trvala pouhé čtyři týdny a obešla se pro klášter i obec bez výraznějších škod, zůstávala událost ještě dlouho v paměti místního lidu.¹⁸⁵

¹⁸¹ Státní okresní archiv Beroun. Fond Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Inventáře jmění*. Inv. č. 12.

¹⁸² ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 47.

¹⁸³ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 80

¹⁸⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835–1910*. s. 49.

¹⁸⁵ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 81.

V roce 1871 byl veškerý finanční kapitál konventu znehodnocen a klesl na sumu 4716 zlatých a 60 krejcarů. Finanční situace konventu se neustále horšila a začalo se stávat, že klášter nebyl schopný dostát svým finančním závazkům.¹⁸⁶ Další finanční komplikace pro augustiniány přinesl rok 1874, kdy se novým majitelem zbirožského panství stal Dr. Bethel Henry Strousberg, který se chtěl vzdát povinnosti odvádět klášteru povinný deputát. Svoji snahu, ale Strousberg nestihl realizovat, protože se dostal do těžké finanční situace, ze které již nedokázal najít cestu ven a zkrachoval. Po jeho krachu nastala pro klášter ještě horší doba. Nad Strousbergovým majetkem byl vyhlášen veřejný konkurs a konkursor dr. Karel Ludvík Maschke odmítl konventu vyplácet pravidelný almužní deputát.¹⁸⁷ Situace se neustále zhoršovala až přerostla ve vleklý čtyřletý spor, který byl ukončen až soudním řízením. Dne 27. března 1878 proběhlo soudní jednání, které spor ukončilo ve prospěch kláštera.¹⁸⁸ Během sporu byla existence zchudlého kláštera a fary za obtížných podmínek financována samotným augustiniánským řádem, který se také snažil o dovybavení Svaté Dobrotivé všemi potřebnými liturgickými potřebami.¹⁸⁹

Změnou pro chod běžných klášterních dnů a životů řeholníků byl přesun školy z kláštera do samostatné školní budovy, postavené v roce 1880, kterou následně řeholníci po jejím slavnostním otevření vysvětili. Výuka náboženství byla i nadále vedena augustiniány a děti školou povinné na ni docházely do kláštera. Naopak výuka všeobecných předmětů nově probíhala v budově školy.¹⁹⁰

Roku 1871 se stal novým převorem Marcel Hnízdo.¹⁹¹ Ve svém úřadu setrval až do roku 1889, kdy skonal 22. listopadu v klášteře a jeho pohřeb se konal v kostele tři dny po jeho skonu.¹⁹² Převor Hnízdo vynikal svojí snaživostí. S velkým odhodláním v roce 1881 inicioval stavební práce na kostele i klášteře. Jejich rozpočet vyhotovil Karel Mareš, hořovický stavitel, a celkovou sumu potřebnou pro provedení prací stanovil na dva tisíce zlatých.¹⁹³ Před zahájení

¹⁸⁶ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 52.

¹⁸⁷ ¹⁸⁷ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 81–82.

¹⁸⁸ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 56.

¹⁸⁹ BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907, s. 81–82.

¹⁹⁰ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835–1910*. Inv. č. 0. s. 86.

¹⁹¹ ZÁHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 47.

¹⁹² Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835–1910*. Inv. č. 0. s. 168.

¹⁹³ Národní archiv v Praze. Fond: Augustiniáni obutí provincialát a konvent, Praha. *Stavby a opravy kostela a kláštera*. Inv. č. 309. Kart. 291.

stavebních prací si Svatá Dobrotivá nechala sepsat další inventář svého majetku. V něm se dočteme, že Svatá Dobrotivá v této době vlastnila velké varhany, velký a malý zvon, umíráček, zvonečky u oltářů a zvoneček využívaný u nemocných. Z kostelního náčiní vlastnil kostel například kalich velký s podstavcem z mědi, kalich malý, pacifikály, plátna, postříbřenou lampu nebo dvě kroupky. Dále kostel vlastnil čtyři velké oltářní svícny, šest svícnu na hlavním oltáři, šest malých svícnu, cínovou schránku na hostie, kytky strojené na oltáři, hrnky a další věci. Dále se v majetku kláštera nacházelo velké množství kostelních a mešních rouch. Kostel byl vybaven osmy krucifixy, dvaceti dřevěnými svícny, devíti plechovými srdci na oltářích, pěti stolky a dalším potřebným náčiním. V kostele se nacházely obrazy Křížové cesty, Božího soudu, malé obrazy na pilířích a obraz zakladatelů kláštera. Z ostatního náčiní ke službám Božím bych zmínila Evangelium, Missále staré, Missále nové, Missále pro mrtvé, Processionále, koženou tašku, v níž byly uloženy věci, které si řeholníci s sebou brali k nemocným. Konkrétně se jednalo o bursu, malou cínovou schránku na svatý olej, malý svícen a o knížku pro účely nemocných.¹⁹⁴ První stavební práce, které se v roce 1883 uskutečnily se týkaly kláštera a jeho zahrady, kam byl přiveden vodovod. Za vybudování vodovodu řeholníci zaplatili čtyři sta zlatých.¹⁹⁵

V roce 1888 byly řeholníkům navraceny peníze od dlužníků z obce Jivina. Své závazky vůči klášteru splatilo deset obyvatel Jiviny.¹⁹⁶ Převor klášter Bernard Brand začal v roce 1891 řešit nepříznivou finanční situaci kláštera. Zaměřil se na velký počet fundačních mší. Pečlivě prozkoumal veškeré záznamy z minulosti a výsledkem byl obsáhlý a precizně sestavený seznam všech fundací. Zhotovený seznam odeslal dne 16. února 1892 do Prahy na knížecí arcibiskupskou konsistoř a požadoval snížení počtu fundačních mší. Žádost byla kladně vyřízena pražským arcibiskupem a dne 1. dubna 1892 došlo oficiálně k redukci počtu fundačních mší ve Svaté Dobrotivé.¹⁹⁷

V červenci roku 1892 probíhala v klášteře dvoutýdenní provinciální vizitace. Na podzim stejného roku pořídili augustiniáni na obě strany dvora vrata. Vrata zůstávala přes den otevřena, aby do areálu v případě nutnosti mohl vstoupit kdokoliv. Pouze na noc se vrata zavírala. Někteří obyvatelé považovali volný přístup do kláštera a jeho zahrad za samozřejmost a vstupovali do něho bezdůvodně. Řeholníci s jejich chováním nesouhlasili a o několik týdnů později se

¹⁹⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Inventáře jmění*. Inv. č. 21.

¹⁹⁵ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 98.

¹⁹⁶ Národní archiv Praha. Fond. Augustiniáni obutí provincialát a konvent, Praha. *Kvitace*. Inv. č. 319. Kart. 292.

¹⁹⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 58.

rozhodli vrata uzavírat i přes den. V listopadu byl do květné zahrady zakoupen nový skleník.¹⁹⁸ Pro řeholníky byly jejich zahrada důležitá, neboť si v ní pěstovali ovoce i zeleninu. A každoročně do ní zakupovali nové keře a sazenice.¹⁹⁹

Řeholníci podporovali i obecní dění a v roce 1893 podpořili vznik dobrovolných hasičů na Kvani. Převor kláštera Bernard Brand se dokonce zúčastnil první řádné valné hromady nově vzniklého sboru.²⁰⁰

Převor Bernard Brand byl v únoru 1893 definitivně ustanoven farářem. Během jeho působení ve funkci faráře bylo ve Svaté Dobrotivé provedeno několik stavebních změn a oprav.²⁰¹

V letech 1893–1895 probíhala další etapa stavebních úprav, které se kromě kostela a kláštera týkaly i hospodářských stavení. Ty již nebyly v dobrém stavu a řeholníci požadovali výstavbu nových hospodářských budov. Rozpočty na tyto práce byly vyhotoveny v prosinci 1892.²⁰² V rozpočtech byly vyčísleny náklady na vykopání prosáklé půdy uvnitř kostela, hlíny v sýpce, základů pro nové přístřešky a vykopání žumpy. Částka byla stanovena na 21 zlatých a 16 krejcarů. Další položkou v rozpočtu byly zdicí práce. Například vyždění nové příčky v kuchyni, vyždění třech parapetů nebo dveří na klášterní chodbě. V rozpočtu byly zahrnuty i částky za bourací práce.²⁰³ V roce 1893 se v klášteře uskutečnilo jednání komise, která měla posoudit stav stávajících hospodářských budov a rozhodnout o případné potřebě vybudování nových. Bylo rozhodnuto o zrušení stávajícího chléva v severním křídle kláštera a o stržení dřevěného kurníku. Komise při svém jednání v klášteře upozornila i na nedobry stav šindelové střechy u kláštera a kostela.²⁰⁴ Výstavba nových budov pro hospodářské účely probíhala pod vedením hořovického stavitele, Antonína Křivánka, který stavební práce v roce 1894 dokončil.²⁰⁵

¹⁹⁸ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 124–126.

¹⁹⁹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Účetní knihy*. Inv. č. 23. Nečíslované.

²⁰⁰ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 130.

²⁰¹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 130.

²⁰² ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 47–48.

²⁰³ Národní archiv Praha. Fond: Augustiniáni obutí provincialát a konvent, Praha. *Stavby a opravy kostela a kláštera*. Inv. č. 309. Kart. 291.

²⁰⁴ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 131.

²⁰⁵ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 47–48.

V roce 1893 uplynulo padesát let od jmenování papeže Lva XIII. do funkce biskupa. U této příležitosti se konaly velké oslavy nejen ve Svaté Dobrotivé. 18. února v poledních hodinách byl nad Svatou Dobrotivou vyvěšen prapor v papežských barvách. Slavnosti pokračovaly následujícího dne, kdy Zaječovem kráčel průvod, v jehož čele šly děti školou povinné, následně hudebníci, havíři, spolek živnostenský, dobrovolní hasiči z Kvaně a v závěru průvodu šli obecní zástupci všech okolních vesnic. U kostela přivítali zdejší řeholníci celý průvod a následně farář Brand sloužil mši.²⁰⁶

V roce 1894 se rozvinula nová jednání o opravě střechy nad kostelem a klášterem. V následujícím roce byl Antonínem Křivánkem vyhotoven další rozpočet na opravu střech. Během této opravy měla být ze střechy odstraněna veškerá šindelová krytina a měla být nahrazena plechovou střechou. Vyhotovený rozpočet si augustiniáni nechali ověřit u vrchního inženýra Josefa Bayera, který s Křivánkovým rozpočtem souhlasil.²⁰⁷ Měl však výtky k odstranění šindele. Výrazně nedoporučil pokrýt střechu pozinkovaným železným plechem. Řeholníky od jejich záměru neodradilo ani Bayerovo nedoporučení a výměna střešní krytiny byla v roce 1894 realizována²⁰⁸. Při stavbě lešení byly nalezeny u kostela lidské kosti. Tento nález potvrdil, že se v minulosti v kostele a jeho nejbližším okolí pohřbívalo.²⁰⁹

V květnu roku 1894 se Svaté Dobrotivé dostalo velké cti, když ji během Mariánské poutě navštívil pražský arcibiskup František z Pauly hrabě Schönborn. Od řeholníků a místního lidu se mu dostalo náležitého uvítání. Před klášterem byla postavena slavobrána a arcibiskupa vítali nejen řeholníci, ale i školní děti a jejich páni učitelé, havíři, živnostenský spolek a dobrovolní hasiči z Kvaně. Po slavnostním uvítání si pražský arcibiskup prohlédl kostela a klášter. Druhý den sloužil arcibiskup mši, po které následovalo svaté biřmování. To trvalo přes dvě hodiny, protože v kostele bylo skoro sedm set biřmovanců ze Strašic a přes sedm set biřmovanců zaječovských.²¹⁰

²⁰⁶ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 131.

²⁰⁷ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 137–138.

²⁰⁸ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

²⁰⁹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 145.

²¹⁰ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 148.

Dne 3. března 1895 zemřela v Zaječově Magdalena Breitenfelvová, vdova po místním řídicím učiteli, která již během svého života několikrát klášter finančně obdarovala. Před svou smrtí vyjádřila přání, aby se v místním kostele konala celovečerní mše za jejího manžela a její památku. Sestra zemřelé, slečna Marie Nováková z Prahy, věděla o záměru své sestry a přislíbila, že po její smrti věnuje klášteru 100 zlatých z pozůstalosti své sestry.²¹¹ V září 1895 skonala v Zaječově Josefa Pražská, která ve své poslední vůli odkázala konventu 170 zlatých, aby za ni a jejího manžela Emanuela Pražského byly každoročně slouženy mše.²¹²

Teprve v roce 1895 byl celý konvent pojištěn na dvacet tisíc zlatých. Inspirací k tomuto kroku poskytla zdejšímu klášteru tragédie, která postihla augustiniánský klášter ve Vrchlabí, kde došlo k požáru a celý klášter vyhořel.²¹³

I přesto, že již školní výuka probíhala z velké části v samostatné školní budově, učitelské byty v klášteře byly zachovány a učitelé nadále v nájmu v nich bydleli a klášteru každý měsíc odváděli nájem.²¹⁴

V roce 1895 měl klášter několik zaměstnanců. Trvale řeholníci zaměstnávali kuchařku a uklízečku, kterým vypláceli mzdu za jejich vykonanou práci. Například plat kuchařky činil čtyři zlaté. Další zaměstnance řeholníci zaměstnávali na příležitostné práce během roku.²¹⁵

Obdobná tragédie jako klášter ve Vrchlabí mohla v červnu 1897 postihnout i zdejší klášter. V noci začalo v nedaleké blízkosti kláštera hořet hospodářské stavení. Požár se šířil poměrně rychle a z prvního stavení přeskočil na další. Nakonec požár pohltil tři stavení a nebezpečně se přiblížil až ke konventu.²¹⁶

V roce 1897 mimo jiné započaly poslední opravy klášterních budov v 19. století. Byla provedena renovace střechy nad klášterem. Značnou obnovu již potřebovaly i zvony ve zvonici. Opětovně augustiniáni jednali s hořovickým stavitelem Antonínem Křivánkem, který navrhl

²¹¹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 57.

²¹² Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 59.

²¹³ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 150.

²¹⁴ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Účetní knihy*. Inv. č. 23. Nečíslované.

²¹⁵ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Účetní knihy*. Inv. č. 23. Nečíslované.

²¹⁶ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 152.

pobít střechu nad klášteřem taškami a upravit klášterní krov. Přestavba krovu byla naplánována na tři etapy v letech 1897, 1898 a 1899.²¹⁷

Na jaře a v létě roku 1897 trápiho zdejší lid počasí. Vytrvalé a silné deště poukázaly na potřebu vykopat kolem konventu velké příkopy a kanál na odvod dešťové vody, protože klášteřu hrozilo podmáčení. V srpnu během noční bouřky uhořil do kostela dvakrát blesk. Naštěstí nezpůsobil žádné škody.²¹⁸

V roce 1897 byl klášteřu uhrazen dluh od zbirožských manželů Františka a Marie Wiltových, kteří si od klášteřa vypůjčili 204 zlatých na opravu své mlýnské usedlosti.²¹⁹

V roce 1899 vedl klášteř spor se Zbirožským hejtmanstvím, které chtělo klášteřu odebrat louku u klášteřa. Řeholníci se louky nechtěli vzdát, protože ji využívali již několik let. Celá věc se dostala až k soudnímu řízení. Louka byla nakonec klášteřu ponechána.²²⁰

Jubilejní rok 1900 byl zahájen půlnoční mší, které byla sloužena výjimečně k oslavě posledního roku 19. století.²²¹

Už v prosinci minulého roku udeřila na Podbrdsku velmi krutá zima, která trvala až do dubna. Ještě 7. dubna napadlo půl metru sněhu. Teploty klesaly hluboko pod bod mrazu a v klášteře se muselo topit mnohem více, než bylo původně očekáváno. Celou situaci komplikovala všeobecná stávka uhlířů, která zapříčinila, že řeholníci neměli v klášteře dostatek uhlí.²²² V létě roku 1900 se konaly v Zaječově dvě slavnosti. Nejprve 8. července slavil Živnostenský spolek padesát let od svého založení a u této příležitosti sloužil zdejší převor mši. V červenci se také konala pětítýdenní školní výstava. Během ní byly v klášteře v bývalých školních učebnách vystaveny žákovské práce a školní pomůcky a 22. července byla v kostele sloužena školní mše.²²³

²¹⁷ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 152–153.

²¹⁸ Tamtéž, 157.

²¹⁹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 62.

²²⁰ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 158.

²²¹ Tamtéž, s. 158.

²²² Tamtéž, s. 159–160.

²²³ Tamtéž, 162.

11 Dějiny kláštera ve 20. století

11.1. Dějiny kláštera do roku 1910

Od 1. ledna 1901 začal svoji činnost vykonávat nově založený Spořitelni a záložní spolek farní osady ve Svaté Dobrotivé. O jeho založení se zasloužil místní převor, který v roce 1900 vyřídil všechny nutné záležitosti pro jeho založení.²²⁴ V květnu během poutě Svaté Dobrotivé navštívil Zaječov provinciál, který návštěvu poutě spojil s vizitací konventu. Ta měla za následek, že v létě byly provedeny drobné opravy. Na kostele a klášteře byla postaveny nové vstupní dveře do kuchyně a byly obnoveny tašky na klášterní střeše. Všechny opravy byly hrazeny z provinčních peněz.²²⁵

Tradiční pouť se v roce 1901 konala ve Svaté Dobrotivé 11. května a opět na ni zavítal provinciál, jenž i v roce 1901 vykonal v konventu vizitaci. Na jejímž základu věnoval v červnu konventu novou skříňku na hostie.²²⁶

V září roku 1902 zdejší převor za asistence pánů Theodora Turka a Alexandra Tittla posvětil nový zvon pro Kvaň. Po posvěcení byl zvon naložen na vůz a společně se slavnostním průvodem dovezen před zvoničku na Kvani, kde měl zdejší převor řeč o významu zvonu v životě křesťana.²²⁷ V závěru října se konalo ve Vídni soudní jednání, které řešilo stížnost zbirožského hejtmanství na povinnost přispět na opravy katolického hřbitova ve Svaté Dobrotivé. Během soudního líčení byla stížnost zamítnuta a zbirožskému hejtmanství bylo přikázáno přispívat na hřbitovní opravy.²²⁸ V prosinci zřídilo zbirožské hejtmanství na naléhání zdejšího převora v klášteře pro místní školní děti polévkovou kuchyň.²²⁹

Rok 1903 místní řeholníci započali skromnou oslavou 25. výročí pontifikátu papeže Lva XIII. V únoru řeholníci ukončili činnost polévkové kuchyně. Během jejího 48denního provozu řeholníci vydali přes 9 tisíc porcí polévky. Průměrně každý den na polévku do kláštera dorazilo 163 dětí. Finance na provoz kuchyně věnovalo nejen zbirožské hejtmanství, ale i samotný

²²⁴ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 174.

²²⁵ Tamtéž, s. 175.

²²⁶ Tamtéž, s. 177.

²²⁷ Tamtéž, s. 178.

²²⁸ Tamtéž, s. 179.

²²⁹ Tamtéž, s. 179–180.

augustiniánský řád. Potřebné nádoby na vaření a konzumaci polévky věnovala komárovská železárna.²³⁰

V květnu se vyostřila situace mezi řeholníky a živnostenským spolkem. Jeho předseda Václav Anýž prohlásil, že zástupci živnostenského spolku se již nebudou účastnit žádných církevních akcí, oslav ani průvodů. S jeho výrokem souhlasili i ostatní členové spolku. Převor byl jednáním spolku nemile překvapen a rozhodl se celou věc řešit. Bylo zjištěno, že někteří členové spolku jednali pod nátlakem jejich předsedy Anýže. Převor nakonec s postojem spolku souhlasil a politoval pouze ty členy, které s jednáním svého předsedy nesouhlasili.²³¹

Dne 20. července 1903 se celým křesťanským světem nesla smutná zpráva o skonu papeže Lva XIII, který skončil v úctyhodném věku 95 let. V příštích dnech se v kostele sloužilo několik zádušních mší.²³²

V září po čtyřletém sporu se zbirožským hejtmánstvím započaly opravy hřbitova, které vedl tesař Antonín Hrabák ze Zaječova. Na opravy přispěly vsi Olešná, Kvaň a Jivina. O opravu hřbitova se velmi zasloužil místní převor, který neúnavně pracoval a požadoval rozsáhlou opravu hřbitova. Podoba hřbitova trápila řeholníky již několik let.²³³ Převor se také přimluvil u Terezie Trejbalové, majitelky mlýna, aby přispěla na opravu. Ta nakonec věnovala hřbitovu železnou vstupní bránu.²³⁴ Převor také kromě stavebních úprav apeloval na vytvoření vnitřního hřbitovního řádu, neboť často docházelo k problémům při kopání hrobů a celkově se hospodařilo se hřbitovem špatně. Nakonec došlo k vytvoření plánu na výstavbu nového hřbitova a začala nová jednání.

Na začátku roku 1904 pokračovaly jednání o novém hřbitově a byl schválen situační plán.²³⁵ V květnu byla klášterní fara pověřena, aby začala s výběrem hrobových poplatků. Proti tomuto rozhodnutí podala místní fara stížnost, která byla zamítnuta.²³⁶ V září přijela do kláštera

²³⁰ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 180–181.

²³¹ Tamtéž, s. 182.

²³² Tamtéž, s. 183.

²³³ Tamtéž, s. 187.

²³⁴ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s.

²³⁵ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 188–189.

²³⁶ Tamtéž, s. 192.

kolaudační komise a zkontrolovala opravy provedené na hřbitově. Komise neshledala žádných výtek a všechny opravy schválila.²³⁷

V prosinci se obnovil spor mezi řeholníky a živnostenským spolkem. V prosinci pořádali dobrovolní hasiči z Kvaně řádnou výroční schůzi, kde veřejně oznámili, že již nikdy nebudou součástí žádných církevních událostí. Na rozhodnutí hasičů měl zásadní vliv předseda živnostenského spolku, krejčí a sociální demokrat Václav Anýž, který ostře vystupoval proti místním řeholníkům a ke své kritice vůči konventu využil každou příležitost.²³⁸

V srpnu 1905 proběhla v konventu pečlivá vizitace od provinciála Aureliuse Lablera, ke které byl přizván hořovický a rokycanský stavitel. V závěru vizitace bylo rozhodnuto o drobných rekonstrukcích klášterní budovy.²³⁹ Provinciál Labler si přijel sám osobně zkontrolovat provedené opravy budovy kláštera v červnu roku 1906.²⁴⁰ Řeholníci využili provinciálovu přítomnost k debatě o dalších opravách kláštera a jejich rozpočtu.²⁴¹ Rozpočet již v předchozím roce vyhotovil Antonín Křivánek, který už v konventu provedl několik předcházejících stavebních prací. Křivánek svoji pozornost zaměřil na klášterní chodby, kde docházelo k častému rozestupování klenby. Problém měla vyřešit instalace železných sepnutí. V roce 1906 byly Křivánkem sepsány další tři rozpočty, které zahrnovaly menší opravy v kostele, klášteři a přestavbu klášterních toalet. Zmiňované práce byly ještě téhož roku úspěšně dokončeny. V roce 1906 obdrželi řeholníci návrh na navýšení věže klášterního kostela od zástupce památkové péče Jana Heraina, který vyhotovením plánů k navýšení věže pověřil inženýra Karla Šimůnka. O vyjádření byla požádána i Centrální komise pro výzkum a zachování historických památek ve Vídni. Vyjádření Centrální komory zpracoval Max Dvořák, který ve své zprávě uvedl tři hlavní důvody pro navýšení věže. Jako první důvod uvedl, že věž kostela je nižší než střecha kláštera a z toho důvodu se stavba na první pohled nejeví jako kostel. Druhým důvodem bylo, že zvony ve zvonici nejsou slyšet dostatečně daleko a jako poslední důvod uvádí, že koruna věže je již ve špatném stavu a je nutná její rekonstrukce. Centrální komise nesouhlasila s Dvořákovým prvním důvodem a o dva roky později vyhotovila svoje vlastní vyjádření.²⁴²

²³⁷ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 193.

²³⁸ Tamtéž, s. 196.

²³⁹ Tamtéž, s. 204.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 212.

²⁴¹ Tamtéž, s. 213.

²⁴² ZÁHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

V prvních měsících roku 1907 byli řeholníci upozorněni na blížící se generální vizitaci, která bude spojena se svatým biřmováním.²⁴³ V jarních měsících se řeholníci na vizitaci připravovali. V klášteře byly provedeny drobné opravy stropů.²⁴⁴ Ke generální kanovnické vizitaci došlo 13. června a v ten samý den proběhlo svaté biřmování. Jeho Eminence dorazila do konventu společně se svojí družinou v dopoledních hodinách. O přivítání se postaral převor, který následně jeho Eminenci s družinou provedl konventem. Po prohlídce se na dvoře kláštera konalo svaté biřmování, které se zúčastnilo přes 600 biřmovanců.²⁴⁵

Dne 1. prosince byl v Zaječově založen agrární spolek. Ke stejné události došlo i v Olešné a Jivíně. Řeholníci s jeho založením nesouhlasili, protože se obávali, že stejně jako Živnostenský spolek budou agrárníci vystupovat proti řeholníkům. Převor kláštera měl výtky již k samotné žádosti o založení spolku. Upozorňoval na fakt, že hlavní motivací k založení spolku jsou politické účely nikoliv zemědělské.²⁴⁶

V lednu 1908 se vydal převor jednat do Prahy s Jeho Eminencí kvůli plánované přestavbě věže na kostele.²⁴⁷ V únoru řeholníkům zaslala svoje vyjádření Centrální komora. Povolení k zahájení stavebních prací nebylo stále uděleno, neboť Centrální komise neshledala navýšení kostelní věže za nutné a nesouhlasila s důvody k jejímu navýšení, které ve své zprávě o dva roky dříve uvedl Max Dvořák.²⁴⁸

V únoru 1908 byla do Hořovic svolána mimořádná rada duchovenstva, na které se řešili blížící se Zemské volby. Na jednání se sčítali kandidáti Národní katolické strany za zdejší volební skupinu (dnešní Hořovicko) a také se vybírali další vhodní kandidáti. Ke kandidatuře byl vyzván převor Brand, který ale kandidovat odmítl. Výsledkem jednání byla kandidatura faráře cerhovického a mrtnického. Následně se v Hořovicích konala další schůzka, po které byla oznámena i kandidatura místního převora Branda, který následně vydal volební povolání

²⁴³ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 227.

²⁴⁴ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

²⁴⁵ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 228–229.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 235.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 236.

²⁴⁸ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

k místním voličům. Očekávané volby se uskutečnily dne 20. února a převor Bernard Brand obdržel 161 hlasů.²⁴⁹

Poslední lednový den roku 1910 si řeholníci všimli prasklého zvonu v kostelní zvonici. O skutečnosti převor informoval pojišťovnu, u které byl zvon pojištěn, protože zvon nepraskl v důsledku požáru, nebo udeření blesku, nemohla pojišťovna řeholníkům náklady na jeho opravu uhradit. Finanční prostředky na přelití zvonu přislíbil augustiniánský řád. V únoru převor Brand pozval do Svaté Dobrotivé pražského zvonáře, který zvon prohlédl, doporučil jeho přelití a renovaci ostatních kostelních zvonů.²⁵⁰

Na jaře roku 1910 bylo navýšení kostelní věže konečně zadáno staviteli Křivánkovi, který měl navýšení provést podle svých již dříve vyhotovených plánů. Těsně před zahájením prací, ale došlo k dalším jednáním a stavební práce byly odloženy, kvůli výhradám zbirožského hejtmanství a Centrální komory.²⁵¹ Převor kláštera reagoval na dlouholetá bezvýsledná jednání sepsáním článku do časopisu *Čech*, ve kterém upozornil na postoje a chování zbirožského hejtmanství. Další články k této záležitosti převor uveřejnil v *Čechovi* ve dnech 17. a 24. června.²⁵²

Řeholníky na počátku 20. století trápilo chování některých místních obyvatel, kteří stále častěji podnikali negativní kroky vůči klášteru. Jedna z těchto událostí se odehrála na Velikonoce roku 1910. Na Velikonoční pondělí měla probíhat na Kvani křesťanská cvičení, která měl vést jeden z místních duchovních. Ráno na Velikonoční pondělí obdržel převor kláštera úřední dopis od starosty Kvaně, ve kterém starosta sděloval, že je nucen křesťanská cvičení zrušit, protože v noci obdržel dva anonymní výhružné dopisy. Pisatel dopisů starostovi vyhrožoval a ostře vyjádřil svůj nesouhlas s konáním křesťanských cvičení na Kvani. Jeden výhružný list obdržel i převor kláštera. Všechny výhružné listy byly předány četníkům ze Strašic. Vypátrat autora výhružek se nepodařilo, ale všechny okolnosti nasvědčovaly tomu, že dopisy byly napsány jednou osobou a pocházely z Obecního úřadu.²⁵³

²⁴⁹ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0. s. 238–242.

²⁵⁰ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 2–3.

²⁵¹ ZÁHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

²⁵² Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 10–12.

²⁵³ Tamtéž. s. 15–16.

11.2. Dějiny kláštera do roku 1920

V roce 1911 se opět zhoršily vztahy mezi řeholníky a obecními zastupiteli obcí Zaječova a Kvaně. V lednu proběhlo v Rokycanech jednání, kdy starosta obec Kvaně Josef Šoltys požadoval zrušení povinnosti přispívat na zdejší klášter a opravy celého areálu. Jeho žádost podpořil i starosta zaječovský. Převor nebyl z jednání starostů nikterak překvapen, ale nemile ho zaskočilo chování okolních obcí Jiviny a Olešné, které podpořily kvaňského starostu. Klášter se najednou ocitl v situaci, kdy ho žádná z okolních vesnic nechtěla nadále finančně podporovat.²⁵⁴ Nastalou situaci ve Svaté Dobrotivé musel řešit převor sám, neboť postoj provinciála v celé záležitosti byl poměrně pasivní. K celé situaci se vyjádřil doporučeným dopisem a apeloval na převora, aby ho ušetřil veškerých nepříjemností.²⁵⁵

Kvůli nepříznivé finanční situaci požádal konvent provinciála o vizitaci. Jejich žádost byla kladně přijata a 20. července 1911 se po deseti letech konala v konventu provinciální vizitace. Řeholníci se na vizitaci řádně připravovali a zhotovili rozsáhlý přehled o hospodaření konventu, aby mohla být provinciálem řádně posouzena hospodářská situace Svaté Dobrotivé. Provinciál zhodnotil finanční stav kláštera a rozhodl, že Svaté Dobrotivé bude dvakrát ročně vyplácena subvence.²⁵⁶ V prosinci obdržel klášter finanční dar od hospodyně zdejšího kláštera slečny Anny Klementové, která klášteru daroval tři sta korun k tomu, aby byla zřízena fundace.²⁵⁷

V červenci 1913 uplynulo 25 let od jmenování p. Branda místím převorem. Výročí vylo řádně oslaveno a spojeno i s oslavou srpnových 50 narozenin převora. V roce 1913 byla postavena nová školní budova, kterou zdejší převor vysvětil.²⁵⁸

28. června byl spáchán atentát na následníka trůnu František Ferdinand d'Este. V kostele byla k uctění jeho památky sloužena dne 3. července zádušní mše.²⁵⁹ Po vyhlášení všeobecné mobilizace se odebrali někteří místní muži do kostela, kde se společně pomodlili.²⁶⁰ V roce 1915 převor Brand vyzýval k podpoře finančních sbírek, které měly být využity pro pozůstalé ženy a děti, k ošetření vojáků a k dalším válečným náležitostem.²⁶¹ Válečné boje pokračovaly

²⁵⁴ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 35–36.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 37.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 40–43.

²⁵⁷ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 66.

²⁵⁸ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 113.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 163.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 182.

²⁶¹ Tamtéž, s. 201.

i v roce 1916. Toho roku padlo v bojích deset mužů ze Zaječova a další muži byly zajati. V listopadu téhož roku se v kostele za padlé rodáky sloužila mše.²⁶²

Dne 29. ledna 1917 bez jakéhokoliv předchozího upozornění dorazilo do obce sedm vojáků a z kostelní věže odvezly dva zvony. I tento rok pokračovala válka a dění běžných dnů podléhalo hlavně jí. V červenci klášter podpořil sbírku pro šest místních sirotků.²⁶³ Na podzim byly provedeny nejnnutnější opravy střechy nad kostelem a byly položeny nové tašky na střeše kláštera.²⁶⁴

Následujícího roku skončila válka a byla vyhlášena Československá republika, přičemž z naší země odešli Habsburkové a jejich církevní zmocněnci. Nový politický systém se tvrdě postavil proti církevnímu vlivu v politickém i veřejném životě.²⁶⁵

V roce 1919 ztratila církev svoje postavení. V červenci téhož roku obec pořádala Husovy slavnosti, které se nesly v proticírkevním duchu. Sociální demokraté se v neděli v pravé poledne shromáždili před kostelem a začali se svojí veřejnou promluvou, ve které označili církev za zbytečnou.²⁶⁶ Situace se neuklidnila ani v roce 1920, kdy z řad katolické církve vystoupilo přes 200 obyvatel Zaječova a okolních vesnic, které náležely k místní faře.²⁶⁷

11.3. Dějiny kláštera do roku 1930

Ve dnech 17.–19. srpna 1921 se v Praze v klášteře u sv. Tomáše konala řádová kapitula, při které byl novým převorem Svaté Dobrotivé zvolen František Ulrych, který se své nové funkce ujal 1. září. Augustiniánský řád v této době neměl dostatek členů, a proto zůstalo prozatím místo zdejšího kooperátora volné, ačkoliv v minulosti bylo zvykem, že v klášteře trvale zůstávali dva až tři řeholníci. Dne 10. září byl na výpomoc do Svaté Dobrotivé poslán brněnský augustinián Methoděj Lupál, který se však již v listopadu vrátil zpět do Brna. V březnu 1922 do konventu na výpomoc dorazil řádový kněz Jan Snížek, který zde nesetřval příliš dlouho, neboť se u něho rozvinulo duševní onemocnění a na doporučení lékaře byl převezen do léčebny v Dobřanech u Plzně. Nový převor i nadále zůstával v konventu sám.²⁶⁸

Na konci roku 1921 došlo ke změně v místním duchovním životě. Výrazně se snížila odpadová vlna, která nastala po změně politického systému a gradovala na jaře, kdy probíhalo sčítání lidu.

²⁶² Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 238.

²⁶³ Tamtéž, s. 245.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 258.

²⁶⁵ FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 17.

²⁶⁶ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 291.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 294.

²⁶⁸ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 306–307.

Ke konci roku z církve vystoupilo pouze několik lidí na nátlak svých již dříve odejitých příbuzných. Víře nadále zůstávali věrní hlavně rolníci, i když velká část z nich setrvala v církvi spíše ze zvyku a ani účast na mších nebyla příliš hojná. Výuka náboženství probíhala už jen v nižších třídách a hodiny náboženství navštěvovaly pouze děti katolického vyznání. Od 5. třídy výše již náboženství vyučováno nebylo.²⁶⁹

V březnu 1922 proběhlo komisionální šetření, které mělo zhodnotit stav místního kostela, kláštera i hřbitova. Opravy bylo nutné provést v celém areálu a zdejší převor byl pověřen, aby dal vyhotovit rozpočty a ty odeslal ke schválení. Oprava oken, která byla nejnutnější, proběhla ještě v květnu.²⁷⁰

Na konci roku začali do Zaječova automobily dojíždět agitátoři methodistické církve, která již delší čas sídlila v Mýtě. Agitátoři pořádali shromáždění před hostincem, kde do svých řád lákali místní lid, kterému slibovali mnoho výhod, pokud nyní drobným darem přispějí do kasičky. Jejich působení nebylo příliš úspěšné a nikdo z místního lidu neopustil řady katolické církve.²⁷¹

Na počátku roku 1923 naprosto opadl vliv odpadlického hnutí a během roku se do církve katolické vrátilo přes čtyřicet bezvěrců. Mnoho z nich i po odchodu z církve navštěvovalo mše, hlavně o Vánocích a Velikonocích. I nadále místní klášter bojoval s agitací methodistů, kteří stále dojížděli do Zaječova a pořádali schůze v místních hostincích, na které hlavně ze zvědavosti docházeli katolíci i bezvěrci. Agitace v hostincích probíhaly celé jaro. Následně methodisté dojížděli již jen za několika svými věrnými. Své snahy o získání nových členů obnovily během letních měsíců, kdy měli postavený velký plátěný stan před hostincem u Ciprů a pořádali každý večer veřejná kázání. Místní převor zakázal katolíkům na kázání docházet. Ve druhé polovině roku probíhalo jejich kázání v Zaječově každou neděli a hovořili o tom, že mají v plánu zakoupit v Zaječově pozemek, na kterém chtějí vybudovat kapli. Během celého roku k methodistům přešlo pouze osmnáct zdejších katolíků.²⁷²

V roce 1924 byly do kostela z veřejné sbírky zakoupeny nové zvony, protože zvony předešlé byly z kostela odvezeny během první světové války. K zavěšení zakoupených zvonů došlo během Velikonoc. V březnu téhož roku do zdejšího kláštera přišel řádový mnich Kamil Kabouzek. V prvních měsících se choval slušně, ale později se mu nepovedlo realizovat několik

²⁶⁹ Knihovna Státního okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 308–309.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 310.

²⁷¹ Tamtéž, s. 311.

²⁷² Tamtéž, 312–317.

jeho plánů a zavinil v místním klášteře několik hádek. Kvůli svému chování byl v říjnu přerazen do kláštera v Bělé pod Bezdězem.²⁷³

Převor upozornil na potřebu výměny střešní krytiny na kostelní věži a tím se po několika letech obnovila jednáno o jejím navýšení. Na jeho návrh reagoval Státní památkový ústav, který přestavbu věže nedoporučil.²⁷⁴

Dne 10. srpna proběhla v klášteře vizitace Jana Hudečka, který byl do Československa vyslán z Říma. Jeho úkolem bylo navštívit všechny kláštery v republice, aby mohl v Římě podat důkladnou zprávu o stavu klášterů a řeholního života v Československu.²⁷⁵

V roce 1926 proběhla odložená oprava zdejšího hřbitova. Byly postaveny nové cihlové zdi na severní a jižní straně hřbitova. V márnici byla opravena podlaha a střecha a vedle márnice byla nově vybudována jáma na hřbitovní odpad.²⁷⁶

V říjnu 1926 obdržel klášter peněžní dar od vdovy Pelikánové. Za její dar jí bylo přislíbeno, že již navždy bude prováděno každodenní modlení za jejího manžela Josefa Pelikána a po její smrti i za ni.²⁷⁷ V prosinci stejného roku věnovala na opravu kostela tisíc korun Marie Šillingerová. Za její skutek jí bylo přislíbeno celoroční modlení za celou její rodinu.²⁷⁸

V roce 1927 uplynulo 600 let od přenesení ostatků sv. Dobrotivé do zdejšího konventu a přejmenování kláštera na Svato-Dobrotivský. Výročí Svatá Dobrotivá oslavila ve dnech 25.–27. května.²⁷⁹

Na začátku roku 1928 se udála pro klášter významná změna. Československá vláda rozhodla o vybudování dělostřelecké střelnice v Brdech. Kvůli tomu vláda vyvlastnila část lesů zbirožského pastvív. Tím klášter přišel o deputátní dřevo. Bylo stanoveno, že nově převezme deputátní závazky stát.²⁸⁰

²⁷³ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 324–325.

²⁷⁴ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 49.

²⁷⁵ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 329.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 333.

²⁷⁷ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5. s. 69.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 71.

²⁷⁹ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 334.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 337.

V roce 1929 se uskutečnily ve Svaté Dobrotivé opravné práce pod vedením stavitele Šubrta. Byly opraveny jižní a severní zdi kostela a střecha nad klášterem. Práce pokračovaly ještě v následujícím roce.²⁸¹

Rok 1930 byl pro místní konvent důležitý ze dvou důvodů. Za prvé uplynulo 1500 let od smrti sv. Augustina, patrona řádu, a za druhé se v tomto roce konala 10. června generální vizitace spojená se svatým biřmováním. Biřmování se zúčastnilo 250 biřmovanců, hlavně dětí. Na podzim u příležitosti výročí smrti sv. Augustina konali v klášteře misijní činnost dva kněží ze Svaté Hory. Místní převor již se značným předstihem připravoval obyvatele Zaječova a okolních vsí na misijní činnosti. Kněží začali se zpovědi školních dětí, což vedlo k tomu, že se s nimi do kostela dostavili i rodiče. Účast byla ale velmi nízká a ke zpovědi se dostavilo pouze 80 dospělých.

11.4. Dějiny kláštera do roku 1940

V září 1933 bylo v Zaječově zavedeno elektrické osvětlení. U této příležitosti bylo zřízeno zvláštní družstvo, jehož součástí byl i zdejší konvent. Na počátku třicátých let trápila místní lid hospodářská krize a z toho důvodu nebyly finanční příspěvky na elektrické osvětlení od zdejšího lidu příliš vysoké. To vedlo k rozhodnutí, že každý člen družstva musí uhradit členský poplatek 70 Kč za každou lampu. Klášter si tyto náklady nemohl dovolit a elektrické osvětlení nebylo zatím do konventu zavedeno. V lednu 1934 byla konventu a škole udělena výjimka, která umožnila zavedení elektrického osvětlení v jejich budovách za roční poplatek 120 Kč.²⁸²

Na augustiniánskou pouť dorazilo do areálu kláštera poměrně velké množství cizích poutníků. Z Plzně dorazily tři autobusy poutníků a poprvé přijeli i poutníci z Prahy, kteří dorazil jedním autobusem. Pražští poutníci byli z poutě nadšeni a přislíbili, že za rok opět dorazí.²⁸³ V průběhu konání poutě věnoval vedoucí plzeňských poutníků konventu krucifix z hruškového dřeva. Dále obdržel konvent dar od Antonína Branda, který věnoval kaučukové razítko s obrazem sv. Dobrotivé a tchyně hořovického stavitele Šubrta věnovala kostelu šest mosazných svícnů.²⁸⁴

V létě roku 1934 po kapitulní vizitaci byla v celém areálu provedena řada oprav. Na kostele a věži byly obnoveny omítky. Plechová krytina na střeše nad celým konventem již vykazovala značné poškození. Plechová krytina nad kostelem byla v mnoha místech odkryta a do kostela

²⁸¹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

²⁸² Knihovna Státního okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 353.

²⁸³ Knihovna Státního okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 354.

²⁸⁴ Státní okresní archiv Beroun: Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5 s. 73–75.

zatékalo. Renovací prošla i klášterní střecha. V příštím roce byly obnoveny omítky na obou postranních kostelních kaplích.²⁸⁵

V závěru 30. let 20. století byla většina místního obyvatelstva bez vyznání. Duchovní život v Zaječově upadal a do kostela pravidelně docházelo stále méně lidí.²⁸⁶ Staří věrní katolíci postupně umírali a mládež nejevila o katolickou církev zájem i přesto, že výuka náboženství ve škole stále probíhala a děti každoročně skládaly zkoušku z římskokatolického náboženství.²⁸⁷ Nezájem místních o duchovní život se projevil i při všeobecné mobilizaci v roce 1938, kdy se jen hrstka mužů modlila v kostele za Boží pomoc. V následujících válečných letech doléhaly hrůzy války na místí a Ti začali vyhledávat duševní podporu, přičemž došlo k mírnému oživení duchovního života.²⁸⁸

I v této době se v konventu odehrávaly důležité události. V létě roku 1939 proběhla generální vizitace a svaté biřmování. Účast na biřmování předčila očekávání a biřmovanců bylo o 60 více než v době před devíti lety. Před vizitací byla do kláštera přivedena pramenitá voda z místního obecního vodovodu.²⁸⁹

Zima roku 1940 byla dlouhá a vydatná. Až do dubna přetrvávaly silné mrazy a husté sněžení. Mrazy byly tak silné, že popraskaly omítky na klášteře a pod tíhou sněhu se zřítilo několik okapů. Negativní dopad měla zima i na klášterní zahradu.²⁹⁰

11.5. Dějiny kláštera do roku 1950

Dne 17. března 1942 byly z místní kostelní věže sundány zvony, které byly následně odvezeny pryč. Ponechán zde byl pouze starý umíráček. V roce 1942 stát zastavil pravidelné vyplácení deputátu. V roce 1944 požádal převor kláštera finanční náhradu za nevyplacený deputát. Navrhl německé vojenské správě, aby jako odškodné vyplatila klášteru peněžní částku v hodnotě jednoho ročního deputátu. Na jeho návrh, ale nedostal žádnou odpověď.²⁹¹ Události spojené s koncem druhé světové války se dotkly i kláštera, ve kterém bylo v jednom z přízemních bytů zřízeno vězení pro zajaté německé vojáky či válečné kolaboranty.²⁹²

²⁸⁵ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 354–356.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 367.

²⁸⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond: Obecná škola Svatá Dobrotivá. *Kronika školy 1935-1939*. s. 25.

²⁸⁸ Knihovna Státní okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 369.

²⁸⁹ Tamtéž, 371–372.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 374.

²⁹¹ Tamtéž, s. 376–378.

²⁹² Tamtéž, s. 381.

Dne 3. srpna 1947 zemřel náhle v berounské nemocnici, kam se na operaci odebral, místní převor a farář, který strávil ve Svaté Dobrotivé několik let svého života. Jeho tělo bylo převezeno zpět do Svaté Dobrotivé, kde byl pohřben do místní řádové hrobky. Zemřelého převora v jeho úřadu na krátký čas zastoupil pan Josef Holas, který ale brzy Svatou Dobrotivou opustil. Posledním převorem ve Svaté Dobrotivé byl pan Průcha.²⁹³ Ke zrušení kláštera došlo v roce 1950 komunistickým režim během nechvalně známé akce K.²⁹⁴

11.6. Existence 52. pomocného technického praporu ve Svaté Dobrotivé

Dne 1. září 1954 byl ze IV. praporu 2. ženijního pluku vytvořen 52. pomocný technický prapor. Jeho krycí název byl VÚ 4934. Velitelem útvaru se stal štábní kapitán Ťoupalík. Ve Svaté Dobrotivé byla vytvořena zvláštní rota, která se nazývala „klášterní“ nebo „farská“, neboť jejími členy byli duchovní nebo řeholníci. Ihned po svém vytvoření se rota odebrala do Strašic, kde pracovala na stavbě silnic.²⁹⁵ O počtu vojáků u 52. pomocného technického praporu nemáme žádné přesné statistické údaje. V roce 1951 bylo u útvaru tisíc dvě stě mužů. V lednu 1953 se stal novým velitelem kapitán Josef Romič. Dne 1. března 1954 došlo k přejmenování 52. pomocného technického praporu na 52. technický prapor, který byl následně v říjnu 1956 přejmenován na 52. technický pluk.²⁹⁶

Mnoho lidí se domnívá, že prapor sídlil přímo v areálu kláštera, avšak klášter byl využíván pouze jako sklad. Samotný tábor s vojáky se nacházel na Kvani. Nikdy nebyl proveden žádný podrobný historický průzkum, který by mapoval stavební fáze tábora. O podobě tábora si můžeme udělat představu z nevelkého množství fotodokumentace. Tábor zprvu disponoval čtyřmi budovami a později došlo k jeho rozšíření o další čtyři dřevěné budovy, které sloužily jako ubytovny pro muže. Jádro tábora tvořily budovy ze druhé světové války. Budovy vykazovaly stavební nedostatky a na první pohled bylo patrné, že byly postaveny bez odborného dohledu. K jejich opravám a údržbám docházelo sporadicky.²⁹⁷

²⁹³ Knihovna Státního okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*. s. 387–388.

²⁹⁴ KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů – eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979, s. 177.

²⁹⁵ MAKAJ, Tomáš. *Z historie PTP ve Svaté Dobrotivé: vojenské tábory nucených prací*. Strašice: vydal ve spolupráci s nakladatelstvím Baron Tomáš Makaj, 2017. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-27-5, s. 38–39.

²⁹⁶ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory 1950-1954: vznik, vývoj, organizace a činnost*. 2. vyd. Praha: 1992. ISBN 80-901431-0-5.

²⁹⁷ MAKAJ, Tomáš. *Z historie PTP ve Svaté Dobrotivé: vojenské tábory nucených prací*. Strašice: vydal ve spolupráci s nakladatelstvím Baron Tomáš Makaj, 2017. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-27-5, s. 47–49.

V září roku 1993 proběhlo první setkání bývalých členů 52. PTP ze Svaté Dobrotivé. Vzpomínková akce se od té doby koná každý rok v září.²⁹⁸

11.7. Dějiny kláštera do sametové revoluce

Po zrušení kláštera v roce 1950 byla jeho budova nejprve využívána jako výslechové středisko, později jako záchytná stanice pro uprchlíky a jako sklady 52. PTP ve Svaté Dobrotivé.²⁹⁹ I po zrušení kláštera se mezi zaječovskými obyvateli našli jedinci, kteří klášteru zachovali svoji přízeň.³⁰⁰

Dne 16. ledna 1969 otrásl celým národem čin Jana Palacha, který se na protest proti tehdejšímu režimu zapálil na Václavském náměstí. Zemřel tři dny po svém činu. Dne 20. ledna byla za Jana Palacha v kostele sloužena zádušní mše.³⁰¹

V letech 1971–1980 byly v celém areálu provedeny nejnútnejší opravy. Celkový rozpočet na opravy činil 99 tisíc Kč a byly v něm zahrnuty práce lakýrnické, kovářské, sklenářské, pozlacovačské, zámečnické, truhlářské, kamenické a klempířské.³⁰²

11.8. Dějiny kláštera po sametové revoluci

Po sametové revoluci byl klášter v roce 1990 navrácen augustiniánskému řádu. Areál, který téměř padesát let chátral, byl značně zpustlý a vyžadoval nutné opravy. Klášter ani kostel nebyl na konci 20. století příliš využíván. Mše v kostele byly slouženy spíše sporadicky.³⁰³ První porevoluční událostí konanou ve Svaté Dobrotivé byl vánoční koncert, který se konal 26. prosince 1991.³⁰⁴ V roce 1995 byla provedena alespoň nejnútnejší oprava střechy.³⁰⁵

Při příležitosti šestého setkání bývalých příslušníků 52. PTP dne 23. září 1998 navštívil Zaječov kardinál Miroslav Vlk, který během své návštěvy sloužil mši ve Svaté Dobrotivé.³⁰⁶

²⁹⁸ MAKAJ, Tomáš. *Z historie PTP ve Svaté Dobrotivé: vojenské tábory nucených prací*. Strašice: vydal ve spolupráci s nakladatelstvím Baron Tomáš Makaj, 2017. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-27-5, s. 83.

²⁹⁹ ZHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 48.

³⁰⁰ FAIX, William Stanislav. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 17.

³⁰¹ Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1959-1986*. Inv. č. 139. s. 54.

³⁰² Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Rozpočty*. Inv. č. 2. s. 4-13.

³⁰³ FAIX, William Stanislav. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 17.

³⁰⁴ Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1988-2003*. Inv. č. 140. s. 54.

³⁰⁵ ZHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 49.

³⁰⁶ Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1988-2003*. Inv. č. 140. s. 64.

11.8.1. Depositář muzea tělesné výchovy a sportu

I nadále v klášterních prostorech existoval Depositář muzea tělesné výchovy a sportu. Svoji činnosti depositář ukončil až v roce 1997 a exponáty muzea v klášterních prostorech zůstaly až do roku 2001, kdy byly z kláštera odvozeny kvůli rekonstrukci.³⁰⁷

³⁰⁷ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 49

12. Svatá Dobrotivá a její současnost

V roce 2001 byl vytvořen projekt na celkovou opravu areálu. Rekonstrukce kostela byla zahájena ještě v roce 2001. O rok později byla provedena oprava krovu nad trojlodím. Ve stejném roce došlo k opravě další střešní krytiny.³⁰⁸ V rozmezí let 2002–2007 byly uskutečněny další opravy, během kterých byla obnovena fasáda kostela s odvlhčením a byly restaurovány skleněné okenní výplně. V roce 2003 započaly opravy exteriéru kostela a probíhala postupná restaurace všech kostelních oltářů. Oprav se dočkal i klášter. Nejprve došlo k jeho odvlhčení, následovaly opravy jednotlivých místnostech, při kterých byly v patře jižního křídla odkryty nástěnné malby z období baroka, také byly položeny nové podlahy. V několika etapách byl renovován i interiér kláštera.³⁰⁹ V dnešních dne je klášter využíván augustiniánským řádem i obcí Zaječov. V kostele probíhají jednou měsíčně mše, konají se v něm svatby, křtiny a pohřby.³¹⁰

12.2. Využití Svaté Dobrotivé augustiniánským řádem

Augustiniánský řád využívá areál kláštera v letních měsících, kdy pravidelně každý rok pořádá tábory. Děti jsou ubytovány v klášteře a pro tyto účely byla v klášteře nově vybavena kuchyň. V klášteře trvale žije augustinián Václav Koláček, který je správcem kláštera a zajišťuje potřebné náležitosti. V únoru roku 2022 vypukl válečný konflikt na Ukrajině. To vedlo ukrajinské obyvatele k hromadnému opouštění své rodné země. Jednou ze zemí, ve které ukrajínští obyvatele našli úkryt před válkou je i Česká republika. Augustiniánský řád ve spolupráci s obcí Zaječov poskytl v klášteře dočasné ubytování pro několik ukrajinských rodin.³¹¹

12.3. Využití Svaté Dobrotivé obcí Zaječov a místní školou

Obec Zaječov prostory kláštera využívá pro organizaci výstav a různých výtvarných workshopů. Také na dvoře kláštera v uplynulých letech organizovala kulturní akce, jako například koncerty pod širým nebem nebo promítání filmů.³¹²

³⁰⁸ ŽIŽKA, Jan. O klášteře augustiniánů poustevníků Svaté Dobrotivé v Zaječově. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 26.

³⁰⁹ ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1. s. 49.

³¹⁰ Rozhovor s Václavem Koláčkem, správcem kláštera. Dne 28.02.2022 v Zaječově.

³¹¹ Rozhovor s Václavem Koláčkem, správcem kláštera. Dne 28.02.2022 v Zaječově.

³¹² Rozhovor s Václavem Koláčkem, správcem kláštera. Dne 28.02.2022 v Zaječově.

Žáci a učitelé základní školy klášter často navštěvují v rámci hodin vlastivědy nebo dějepisu. Ještě v prvních letech aktuálního století využívala škola klášterní zahradu, ve které měla svoje záhony a žáci sem docházeli v rámci hodin pracovních činností nebo přírodopisu. Od roku 2008 se v kostele pravidelně konaly vánoční koncerty pěveckého sboru školy. Tradici oblíbených vánočních koncertů narušila až pandemie Covid-19.³¹³

³¹³Rozhovor s Mgr. Pavlou Komínkovou. Zástupkyní ředitele Základní a Mateřské školy v Zaječově. Dne 01.03.2022 v Zaječově.

Závěr

Ve své práci předkládám interpretaci dostupných pramenů a literatury k vývoji augustiniánského kláštera Svatá Dobrotivá v Zaječově, v níž jsem se pokusila vytvořit ucelený chronologický přehled jeho dějin od založení až po současnost. Zároveň jsem ve své práci představila vývoj historie augustiniánského řádu v Čechách, historii obce Zaječov a šlechtický rod Zajíců z Valdeka.

Nejčastěji je založení kláštera datováno do roku 1262, ale existují domněnky, že klášter mohl být založen již dříve jako konvent vilemitský. Významnou roli v nejstarších dějinách kláštera má šlechtický rod Zajíců z Valdeka, z něhož pochází i zakladatel kláštera Oldřich Zajíc. Zajícové a jejich honosné dary měli za výsledek, že klášter prvních 150 let své existence prožíval období blahobytu. Právě tento fakt mi byl motivací k tomu, abych část své bakalářské práce věnovala rodu Zajíců a jejich rodovému sídlu Valdek.

Klášterní blahobyt ukončilo 15. století, kdy klášter během husitských válek postihla triáda tragických událostí a byli to opět Zajícové z Valdeka, kteří svými finančními dary přispěli na obnovu poničeného konventu.

Historické události 16. století ovlivnily i místní klášterní život. Po odchodu řeholníku řádu sv. Augustina zůstal celý klášterní areál opuštěný. K jeho zkáze výrazně napomáhalo i chování místních obyvatel, kteří klášter i kostel záměrně ničili. Jeho spásou byl Jan Koleus z Kolína, císařský hejtman Zbirohu, který se zasadil o jeho obnovu. Řeholní život byl v klášteře obnoven za vlády císaře Leopolda I.

V 18. století opět Svatá Dobrotivá bojovala o svoji budoucnost, neboť se octila na seznamu klášterů, které měly být zrušeny za vlády císaře Josefa II. Za sluhou místních obyvatel a duchovních, ale k jejímu zrušení nedošlo. V následujících letech se klášter rozvíjel, ale zužovaly ho finanční problémy.

V novodobých dějinách pokračovala činnosti kláštera i během obou světových válek. Po vzniku Československé republiky přestal být pro místní obyvatele duchovní život důležitý. Do kostela docházeli pouze věrní duchovní a mladí lidé neprojevovali o duchovní život příliš velký zájem. Během komunistického režimu bylo klášter stále složitější udržovat. Situace vyústila v roce 1950 v jeho zrušení.

V druhé polovině minulého století se místo, kde dříve vzkvétal duchovní život proměnilo ve sklady, vězení a Depozitář muzea tělesné výchovy a sportu. Po pádu komunistického režimu

byl klášter navrácen augustiniánskému řádu. K jeho obnově došlo až s příchodem aktuálního století. Nyní je areál kláštera hojně využíván a věřím, že i nadále bude.

Svoji bakalářskou práci jsem vypracovala s použitím literatury a archivních pramenů, kdy mi zvláště *Kronika z let 1835-1910* a *Pamětní kniha fary a kláštera ve Svaté Dobrotivé* umožnily nahlédnout i do historie běžných dnů místních řeholníků. Výsledkem je odborná práce, která popisuje dějiny Svaté Dobrotivé.

..

Summary

The subject of the bachelor's thesis is the Augustinian Monastery of Svatá Dobrotivá in Zaječov. The thesis describes the history of the monastery from its foundation until the present day, including the history of the Augustinian order in Bohemia and Moravia and the history of Zaječov municipality. The thesis also deals with the noble family of Zajícové z Valdeka, as the monastery was founded by one of its members, Oldřich Zajíc z Valdeka. The author also explores the cult of St. Dobrotivá. The monastery was founded in 1263 and there are several legends related to its foundation. The monastery flourished during the first 150 years of its existence, as it was supported by the Zajícové family and received generous donations. As a result, the monastery accumulated substantial wealth and became one of the wealthiest monasteries in the Bohemian lands. However, the period of prosperity was followed by a period of decline during the Hussite Wars: the monastery was burnt down three times and lost its property. After the Hussite wars, the monastery was renovated. In the following years, the monastery had financial difficulties and the monks abandoned it. The Augustinian monks resumed living in the monastery as late as the reign of Emperor Leopold I. in 17th century. At that time, the monastery compound underwent a major renovation. Later, the monastery was in danger of abolishment during the reign of Emperor Joseph II. During 19th century, the monastery underwent further renovations and the order flourished there. In modern history, the life in the monastery was impacted by two world wars. After the establishment of the Czechoslovak Republic the influence of the church started to decline and the monastery faced a huge outflow of believers. In 1950 the monastery was forcibly abolished by the communist regime. In the second half of 20th century the monastery compound was desolate and abandoned. After the Velvet Revolution the monastery was given back to the Augustinian order and currently it is a hub of cultural and municipal activities.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Národní archiv Praha. Fond: Augustiniáni obutí – provincialát a konvent Praha. *Kvitace*. Inv. č. 319. Kart. 292.

Národní archiv Praha. Fond: Augustiniáni obutí – provincialát a konvent Praha. *Stavby a opravy kostela a kláštera*. Inv. č. 309. Kart. 291.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Kronika 1835-1910*. Inv. č. 0.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Rozpočty*. Inv. č. 2

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Nadace*. Inv. č. 5.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Účetní knihy*. Inv. č. 23.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Inventáře jmění*. Inv. č. 12.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Římskokatolický farní úřad Svatá Dobrotivá. *Inventáře jmění*. Inv. č. 21

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Pamětní kniha osvětové komise obci Zaječova a Kvaně*. Inv. č.138.

Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1959-1986*. Inv. č. 139.

Státní oblastní archiv Beroun. Fond: Národní výbor Zaječov. *Kronika Zaječova 1988-2003*. Inv. č. 140.

Státní okresní archiv Beroun. Fond: Obecná škola Svatá Dobrotivá. *Kronika školy 1935-1939*. Inv. č.2.

Knihovna Státního okresního archivu Beroun. *Pamětní kniha konventu a fary ve Svaté Dobrotivé*.

Literatura

BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory 1950-1954: vznik, vývoj, organizace a činnost*. 2. vyd. Praha: 1992. ISBN 80-901431-0-5.

BRAND, Bernard Max. *Klášter Svato-Dobrotivský*. Praha: Cyrilo-Methodějské knihtiskárny, 1907.

BROWN, Peter. *Augustin z Hipponu*. Praha: Argo, 2020. Ecce homo. ISBN 978-80-257-3318-9.

BRYCH, Vladimír. *Hrady a zámky: klenoty Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7451-694-8.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-086-1.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5.

ČÁKA, Jan. *Střední Brdy – krajina neznámá*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Dějiny hradů a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2017. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5831-7.

DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. *Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. 2., upravené a doplněné vydání*. Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN 978-80-86781-28-0.

DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. 3., opr. vyd.* Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-402-9.

FAIX, William Stanislav. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5.

FRYŠ, Václav a ŠVANDRLÍ, Josef. *První Zaječovská ročenka: Z historie našich obcí*. 1. Domažlice: Chodské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85855-00-3.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká IV*. Praha: Československá akademie, 1933.

HOFMANN, Gustav. *Z minulosti železářství a cvočkařství v Zaječově a okolí: dvě kapitoly z hospodářských dějin*. Zaječov: Obecní úřad Zaječov, 2002. ISBN 80-238-9137-5.

KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů – eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979.

KOŠNAR, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

MACHILEK, Franz. Řehole sv. Augustina a jejich význam pro řeholní život v církvi. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979.

MACHILEK, Franz. Augustiniánští kanovníci v Čechách, Moravě a ve Slezsku. In: MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. Řím: Křesťanská akademie, 1979.

MACHOVEC, Milan. *Svatý Augustin*. 2., opr. a dopl. vyd., (V nakl. Akropolis 1.). Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87481-38-7.

MAKAJ, Tomáš. *Z historie PTP ve Svaté Dobrotivé: vojenské tábory nucených prací*. Strašice: vydal ve spolupráci s nakladatelstvím Baron Tomáš Makaj, 2017. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-27-5.

MARROU, Henri. *SVATÝ AUGUSTIN*. 1. Řím: Křesťanská akademie, 1979.

PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-148-5.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky, a tvrze království českého, díl VI., Podbrdsko*. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-66-7.

VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.

Sborníky a periodika

GERLEOVÁ, Jana. Páni z Valdeka a jejich sídla do první poloviny 14. století. In: *Minulostí Berounska 19. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní oblastní archiv v Praze, 2016, ISBN 978-80-88148-05-0.

KOPIČKOVÁ, Božena. Vilém Zajíc – pán z Valdeka. In: *Podbrdsko XVII*. Příbram: Státní oblastní archiv Praha, 2010. ISBN 978-80-86772-45-5.

MAREŠ, Karel. Augustiniánský historiograf Valentin Weidner a jeho dvě klášterní kroniky. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha, 2015, roč. 30. č. 2.

MAUR, Eduard. K počátkům nepřímé výroby železa v českých zemích. In: *Z dějin hutnictví* 26. Praha: Národní technické muzeum, 1997.

MAUR, Eduard. Počátky pivoňského kláštera – mýty, realita, otázky. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis international, 1999, ISBN 80-86067-40-8.

MAUR, Eduard. Vilemitská epizoda v Čechách. In: *Od knížat ke králům*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-896-9.

MAUR, Eduard. Stavba Klášterského mlýna ve Svaté Dobrotivé v letech 1701–1702. Rozbor a edice účtu. In: *Folia Historica Bohemica*. Praha. 2013, roč. 28. č.1.

ROŽMBERSKÝ, Petr. Tvrz ve Svaté Dobrotivé. In: *Hláská: Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka*. Plzeň, 2020. roč. 31. č. 4.

TÁBORSKÝ, Josef. Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově. In: *Podbrdsko XII*. Příbram: SOA Praha – Státní okresní archiv Příbram, 2005, ISBN 80-86772-11-X.

TOPINKA, Jiří a FRYAUFOVÁ, Kateřina. Zápisky zaječovského rychtáře z let 1771–1793. In: *Minulostí Berounska 5. Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2002. ISBN 80-238-8324-0.

TUMA, David. Zaniklá Stroussbergova železnice v Brdech. In: *Minulostí Berounska 13 Sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní okresní archiv v Berouně, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6.

ŠŤOVÍČEK, Jan. Klášterská huť v 17. století. In: *Z dějin hutnictví 13*. Praha: Národní technické muzeum, 1985.

ŠŤOVÍČEK, Jan. Klášterská huť v době předbělohorské. In: *Z dějin hutnictví 12*. Praha: Národní technické muzeum, 1984.

ZAHRADNÍK, Pavel. Stavební a historický vývoj kláštera řádu svatého augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1.

ZAHRADNÍK, Pavel. Poustevník Matěj Jakub Zelenka a klášter ve Svaté Dobrotivé. In: *Bibliotheca Strahoviensis*. Praha: Strahovská knihovna, 2001, roč. 7. č. 4–5. s. 105–106.

ZÁRUBA, František. Valdek – příspěvek k poznání stavebního vývoje hradu. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha, 2012, roč. 28. č.1.

ŽIŽKA, Jan. O klášteře augustiniánů poustevníků Svaté Dobrotivé v Zaječově. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1.

Internetové zdroje

KASTNER, Zdeněk. Historie. In: *Spolek Zděná 2012* [online]. [cit. 2021-10-06]. Dostupné z: [Spolek Zděná 2012 - Historie \(estranky.cz\)](http://SpolekZdena2012-Historie(estranky.cz))

Řád augustiniánů. In: *Multimediaexpo.cz* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: Řád augustiniánů – Multimediaexpo.cz

Svatý Augustin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Svatý Augustin – Wikipedie \(wikipedia.org\)](http://Svatý Augustin – Wikipedie (wikipedia.org))

Zaječov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Zaječov – Wikipedie \(wikipedia.org\)](http://Zaječov – Wikipedie (wikipedia.org))

Zajícové z Házmburka. In: *Zamky-hrady.cz* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Zajícové z Házmburka \(zamky-hrady.cz\)](http://Zajícové z Házmburka (zamky-hrady.cz))

Ústní prameny

Rozhovor s Irenou Jíchovou. V Olešné dne 21.11.2019.

Rozhovor s Václav Kolářkem, správcem kláštera. V Zaječově dne 28.2.2022.

Rozhovor s Mgr. Pavlou Komínkovou, zástupkyní ředitele Základní školy a Mateřské školy Zaječov. V Zaječově dne 1.3.2022.

Seznam příloh

Obrázek 1: Svatý Augustin.....	I
Obrázek 2: Znak augustiniánského řádu.....	I
Obrázek 3: Znak obce Zaječov	II
Obrázek 4: Vlajka obce Zaječov	II
Obrázek 5: Erb Zajíců z Valdeka	III
Obrázek 6: Rodokmen pánů z Valdeka sestavený Augustem Sedláčkem	III
Obrázek 7: Zřícenina hradu Valdek	IV
Obrázek 8: Půdorys kláštera.....	V
Obrázek 9: Podoba kláštera v 17. století.....	V
Obrázek 10: Půdorys Svaté Dobrotiví z roku 1861.....	VI
Obrázek 11: Svatá Dobrotivá na konci 19. století.....	VII
Obrázek 12: Svatá Dobrotivá v roce 1920	VII
Obrázek 13: Klášterní chodby	VIII
Obrázek 14: Klášterní pokoj v prvním patře	VIII
Obrázek 15: Klášterní dvůr	IX
Obrázek 16: Pohled na klášter od západu	IX
Obrázek 17: Pohled na klášter od východu	X
Obrázek 18: Kostel Zvěstování Panny Marie.....	X
Obrázek 19: Současný stav interiéru kostela.....	XI
Obrázek 20: Současný stav interiéru kostela.....	XI

Obrázek 1: Svatý Augustin³¹⁴

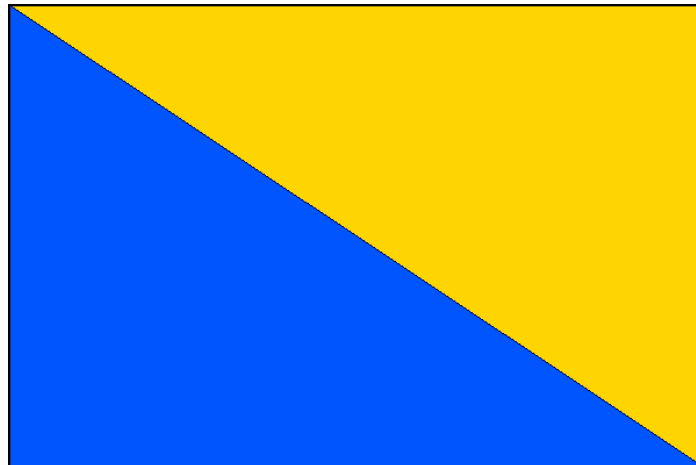
Obrázek 2: Znak augustiniánského řádu³¹⁵

³¹⁴ Svatý Augustin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Svatý Augustin – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BDy_Augustin)

³¹⁵ Řád augustiniánů. In: *Multimediaexpo.cz* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Řád augustiniánů – Multimediaexpo.cz](https://multimediaexpo.cz/riad-augustinianu/)

Obrázek 3: Znak obce Zaječov³¹⁶

Obrázek 4: Vlajka obce Zaječov³¹⁷

³¹⁶ Zaječov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Zaječov – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)

³¹⁷Zaječov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Zaječov – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)

Obrázek 5: Erb Zajíců z Valdeka³¹⁸

Obrázek 6: Rodokmen pánů z Valdeka sestavený Augustem Sedláčkem³¹⁹

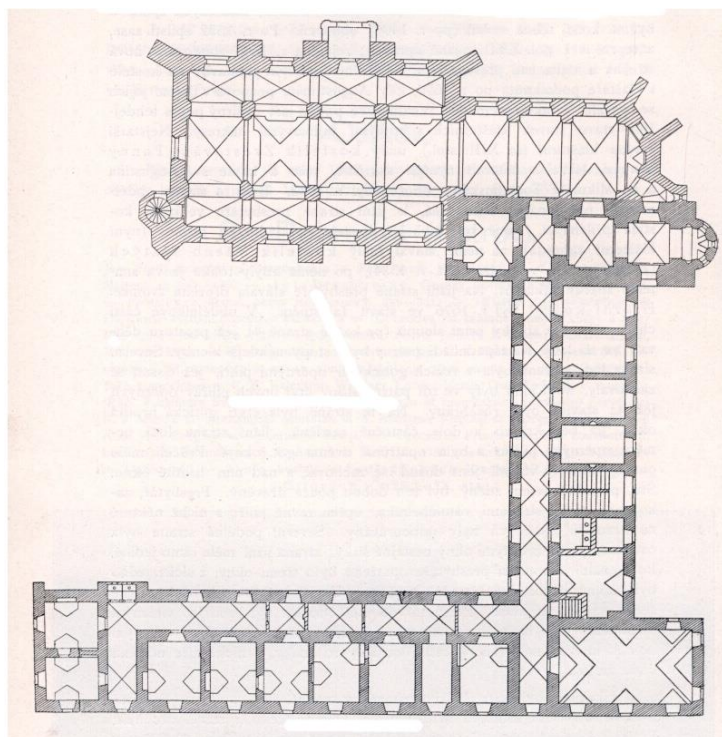
³¹⁸ Zajícové z Házmburka. In: *Zamky-hrady.cz* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Zajícové z Házmburka \(zamky-hrady.cz\)](https://zamky-hrady.cz)

³¹⁹ Rodokmen pánů z Valdeka sestavený Augustem Sedláčkem. In: SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky, a tvrze království českého, díl VI., Podbrdsko*. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-66-7. s. 176.

Obrázek 7: Zřícenina hradu Valdek³²⁰

³²⁰ Foto autor, foceno dne 25. září 2018

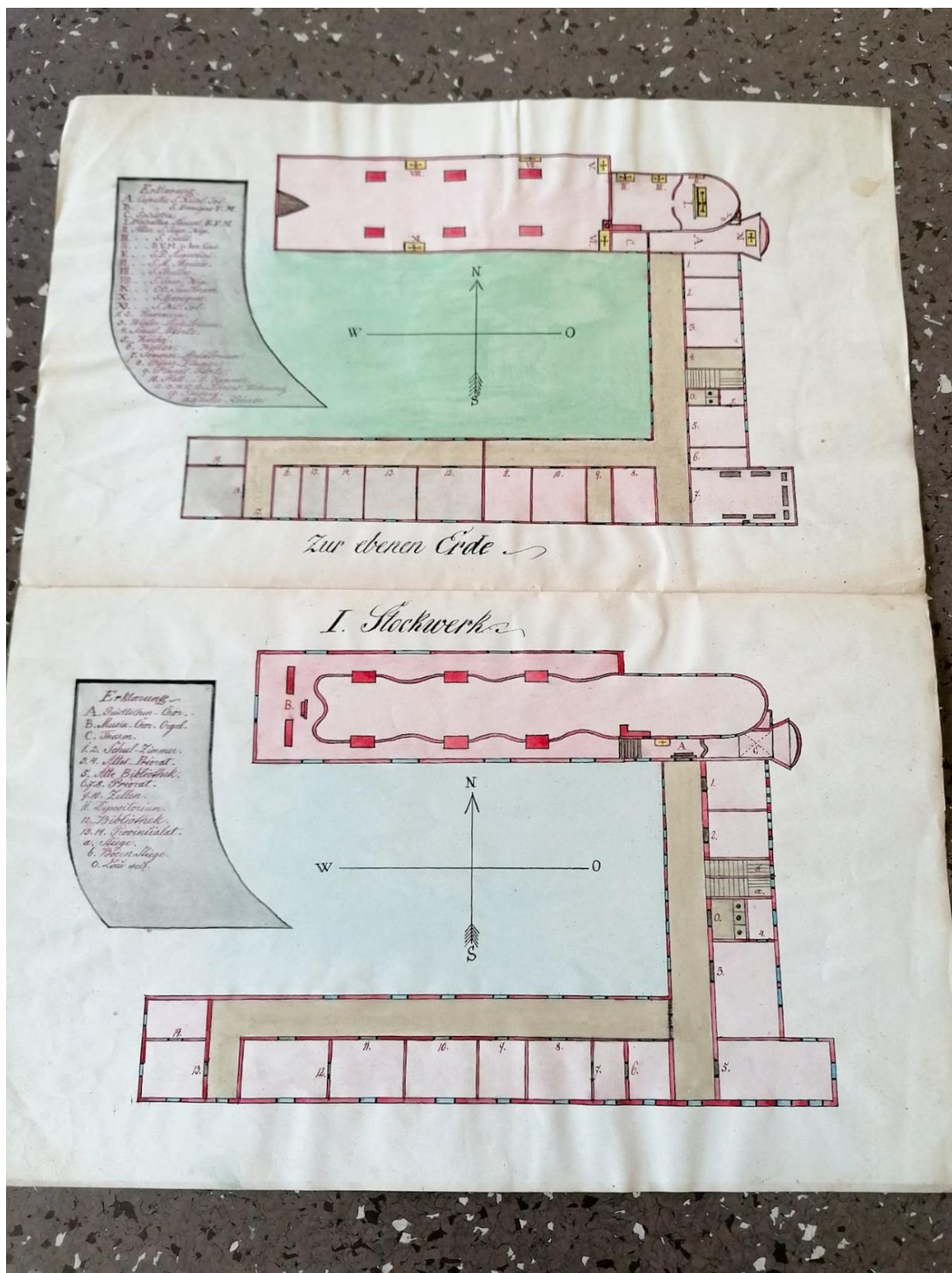
Obrázek 8: Půdorys kláštera³²¹

Obrázek 9: Podoba kláštera v 17. století³²²

³²¹ Půdorys kláštera. In: FAIX, William Stanislav. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5. s. 20.

³²² Podoba kláštera v 17. století. In: ŽIŽKA, Jan. O klášteře augustiniánů poustevníků Svaté Dobrotivé v Zaječově. In: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze*. Praha, 2014. roč. 28. č. 1 s. 24.

Obrázek 10: Půdorys Svaté Dobrotiví z roku 1861³²³

³²³ Půdorys Svaté Dobrotivé z roku 1861. Národní archiv Praha. Fond: Augustiniáni obutí – provincialát a konvent Praha. Stavby a opravy kostela a kláštera. Inv. č. 309. Kart. 291.

Obrázek 11: Svatá Dobrotivá na konci 19. století³²⁴

Obrázek 12: Svatá Dobrotivá v roce 1920³²⁵

³²⁴ Svatá Dobrotivá na konci 19. století In: FAIX, William Stanislav. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 12.

³²⁵ Svatá Dobrotivá na konci 19. století In: FAIX, William Stanislav. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. ISBN 80-85228-50-5, s. 13.

Obrázek 13: Klášterní chodby³²⁶

Obrázek 14: Klášterní pokoj v prvním patře³²⁷

³²⁶ Foto autor. Foceno dne 30.7.2020.

³²⁷ Foto autor. Foceno dne 30.7.2020.

Obrázek 15: Klášterní dvůr³²⁸

Obrázek 16: Pohled na klášter od západu³²⁹

³²⁸ Foto autor. Foceno dne 30.7.2020

³²⁹ Foto autor. Foceno dne 30.7.2020

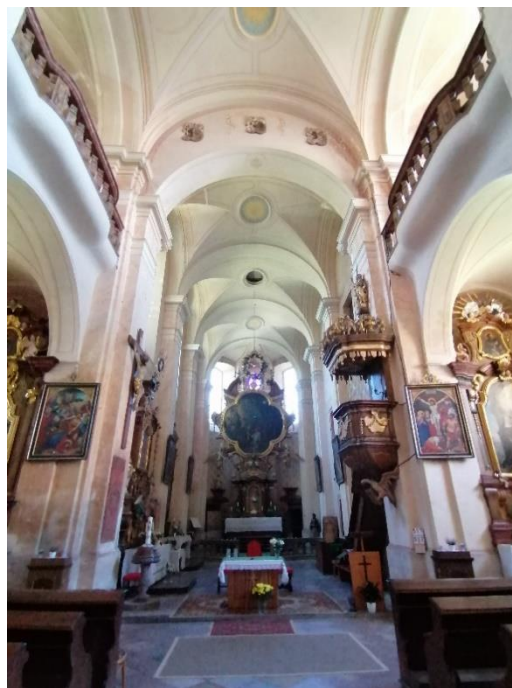
Obrázek 17: Pohled na klášter od východu³³⁰

Obrázek 18: Kostel Zvěstování Panny Marie³³¹

³³⁰ Foto autor. Foceno dne 1.3.2022

³³¹ Foto autor. Foceno dne 1.3.2022

Obrázek 19: Současný stav interiéru kostela³³²

Obrázek 20: Současný stav interiéru kostela³³³

³³² Foto autor. Foceno dne 30.7.2020

³³³ Foto autor. Foceno dne 30.7.2020